

De Wervelwind

Jaargang 3 No 23

2008.05.12.023

Van Gybland Oosterhoff

British propaganda
Newspaper dropped
over the Netherlands by
the RAF. Year 3 number
23. Propaganda number
H8.

DE
Wervelwind

Dr. HORACE ROGO ALEXANDER
VAN BYBLAND OOSTERHOUT-KAMER
Voortrekkers-Universiteit
VICTORIA

MAANDBLAD VOOR VRIJHEID, WAARHEID EN RECHT

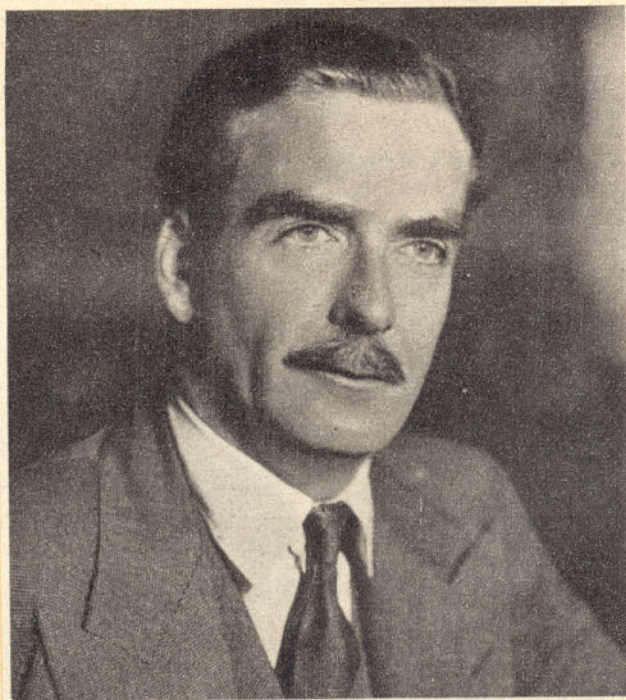
No. 23 Augustus 1944

Verspreid door de Geallieerde Luchtmacht

BAYEUX
CHERBOURG
RENNES
CHARTRES
PARIS

DE BRITSCHE MINISTER VAN BUITENLANDSCHE ZAKEN.
 Robert Anthony Eden werd op 12 Juni 1897 geboren. Hij studeerde te Eton en Oxford en behaalde in 1922 een graad in de Oostersche talen. Gedurende den eersten wereldoorlog deed hij dienst in Frankrijk en verwierf het Military Cross. Van 1935 tot 1938 was hij Minister van Buitenlandse Zaken tot hij op 21 Februari 1938 aftrad in verband met de non-interventie politiek ten aanzien van Spanje. Daarna was hij tot 1940 Minister voor de Dominions. Op 10 Mei 1940 trad de Heer Eden weer op als Minister van Buitenlandse Zaken in Churchill's kabinet en werd tevens benoemd tot lid van het War Cabinet. Op biz. 6 geven wij een uittreksel weer van een rede, die de Heer Eden gehouden heeft tijdens een bijeenkomst van de „Anglo-Netherlands Society" op 24 Juli j.l.

DE Wervelwind

MAANDBLAD VOOR VRIJHEID, WAARHEID EN RECHT

Realisten versus Fanatici

NU de nederlaag nadert heeft het eeuwige krijgszuchtige Duitsland, dat een vrede slechts als wapenstilstand beschouwt, opnieuw behoefte aan een „dolkstoot-legende". In 1918 wisten de Duitse generaals op knappe en leugachtige wijze de schuld voor de nederlaag af te schuiven op de burgers, om de reputatie van de verslagen Reichswehr te redden. In 1944 werden Reichswehr-generaals en Nazi-fanatici elkaar wederzijds de schuld voor de nederlaag in de schoenen te schuiven; zij doen dit over en weer met het oogmerk, hun respectievelijke reputatie te redden, opdat latere generaties van „normale" Duitsers (d.w.z. Reichswehrsoldaten enerzijds, of van Nazi-fanatici anderzijds) den strijd met onbevleerd blaasjen zullen kunnen hervatten. Wat zich dus in Duitsland afspeelde was een dubbel spel. Het loont de moeite de voornaamste fases kort samen te vatten.

Het bericht van den aanslag op Hitler's leven herinnerde een opmerkelijk beschouwer aanvankelijk scherp aan gebeurtenissen in de vroege dagen van het Nazi-regime: de Rijksdagbrand en de moordpartij op Roehm en diens werkelijke of vermeende mede-standers. Toen immers Hitler

zelf, daarna Doenitz en tenslotte Goering midden in den nacht van 20 op 21 Juli radio-redevoeringen meenden te moeten afsteken, gaf vooral Goering's rede de heele wereld den indruk, dat dit stel desperado's een omvangrijke en bliksemsnelle opruiming, geheel in den ouden stijl, aan het beramen waren van al hun politieke tegenstanders. De benoeming van Himmler tot bevelhebber van het Duitse leger op het thuisfront wees duidelijk in die richting; en in een rede, die Ley twee dagen later tot de Duitse arbeiders richtte, verheugde dit heer zich klaarblijkelijk op het vooruitzicht om eindelijk nu eens blauw bloed te kunnen proeven.

Maar toen, na een dag van stilte, vaardigde Guderian, de nieuwe Chef van den Generalen Staf, een oproep uit tot de Wehrmacht, waarin hij, met zeer weinig respect voor de werkelijk historische gebeurtenissen, een beroep deed op de nagedachtenis van Hindenburg ten voordeele van een strijd tot het bittere einde. Goebbels bracht voor het Duitse volk een merkwaardig gedokterde versie van den aanslag ten gehore, en gaf de namen van belhamels prijs, die echter zorgvuldig werden onderscheiden van de andere Duitse generaals. Klaarblijkelijk hadden

de Nazi-extremisten te hooren gekregen, dat zij hun plan tot uitroeiing der traditioneele officierskaste nog maar even moesten opschorten. Deze kaste immers was onontbeerlijk voor een verleging van Hitler's oorlog.

Na de bekendmaking der eerste fusilleeringen en zelfmoorden grepen de geruchten echter blijkbaar zoo snel rond zich heen, dat in de oogen van den gewonen burger thuis en den gewonen soldaat aan het front het heele officierskorps als verdacht ging gelden. Het werd daarom voor de Nazi's noodzakelijk het kaf openlijk te scheiden van het koren. Het Duitse leger „verzocht" Hitler dus een eere-raad, waarin Hitler op handige wijze den ontslagen Maarschalk Rundstedt wist te manoeuvreeren (wiens sympathie ongetwijfeld aan den kant der rebellen was) stiet voorloopig slechts 23 officieren uit de rangen, waaronder 10 generaals. De vijf daarvan, die nog niet door den kogel, zelfmoord of desertie waren verdwenen, werden overgeleverd aan het Nazi-volks-gerecht, met andere woorden: zij werden voor de partijvolven geworpen.

Tijdens het proces voor de „volks"-rechtbank bleek, dat de

(3)

samenzwering reeds dateerde van Februari 1943, d.w.z. na Stalingrad, toen de zelfmoordenaar Beck, en de nu opgehangen Von Witzleben samen tot de overtuiging kwamen, dat de intuïtieve amateur-strategie Hitler desnoods met geweld verijdert moest worden, om de Reichswehr te redden van een ramp, die zij toen reeds als onafwendbaar beschouwden.

Lit al deze gebeurtenissen springt één zeer belangrijk feit duidelijk naar voren: verantwoordelijke Duitse militairen begrijpen, dat Duitsland den oorlog onherroepelijk verloren heeft. In het bijzonder de oproep tot het staken van den strijd, gedaan vanuit de Russische krijgsgevangenschap door de 16, plus later nogmaals 8 verscheidene generaals, toont de scherpe breuk tusschen de verantwoordelijke elementen van de Wehrmacht en de va-banque spelers rond Hitler. Beck, voormalig Chef van den Generalen Staf,

een koelbloedig en voorzichtig generaal, die reeds in 1938 de intuïtieve theorieën van zijn Fuesher wantrouwde, die eveneens terecht-gestelde Hoepner, die door een tijdig terugtochts-bevel groote Duitse legerscharen van de vernietiging redde, toen zij door Hitler's onvoorzichtigheid vlak voor de muren van Moskou zonder eenige winteruitrusting door Siberische stormen werden overvallen, wat hem echter zijn commando kostte: de 24 in Rusland gevangene generaals, die de debacèle in het Oosten aan den lijve hadden ondervonden: — zij allen tezamen begrepen, dat het spel voor Duitsland verloren was, en dat voortzetting van den oorlog slechts verergering van de ramp betekende en bovendien het verspelen van de kans op toekomstig herstel.

In een vorig hoofdstuk hebben wij onze lezers reeds uitgelegd, waarom onvoorwaardelijke overgave ditiemaal absolute noodzaak is. Deze oorlog mag niet weer eindigen

met een dolkstoot-legende, welke een komende Duitse generatie beziet met de begeerte opnieuw als kanonnenvleesch voor het Duitse Rijk te dienen. Geen gevaarlijker hoop daarom, dan de hoop op een snelle beëindiging van den oorlog door middel van een militaire putsch, welke Hitler uitschakelt en den Junkers de macht laat. Indien een dozijn generaals tegen Hitler samenwoeren, indien twee dozijn andere oproepen tot het staken van den strijd, dan was dit slechts omdat hij volgens hun opvatting Duitsland's kansen had verknood om de nederlaag in dezen oorlog te voorkomen, en vooral, omdat hij Duitsland's kansen voor het winnen van den volgende oorlog reeds nu in gevaar bracht. De „realisten" in de Duitse militaire kaste zijn daarom op den duur minstens even gevaarlijke tegenstanders als de fanatieke Nazi's. Het zal trouwens waarschijnlijk later een zegen blijken voor de geheele wereld,

dat Generaal Graf von Stauffenberg slechts een amateur was in de kunst der politieke aanslagen. Want een Hitler in de lucht geblazen door een bom vóór de uiteindelijke nederlaag zijner legers, zou door de school der Nazi-fanatici gemakkelijk afgeschilderd kunnen worden als een legendarische figuur, die als zoodanig voor hun opvolgers veel nuttiger zou zijn, dan een levende Hitler, die de gezonde militaire leer van Clausewitz verkracht volgens het schema zijner intuïtieve inspraties.

Daarnaast moeten wij bedenken, dat de stroppen, die zich sloten rond den nek van Duitse maarschalken en generaals, later door de Nazi-fanatici als bewijs zullen worden aangevoerd, dat de schuld der nederlaag op de schouders rust der verraderlijke Reichswehr-elementen. Het is onze taak als democraten deze pogingen tot een dubbele dolkstoot-legende van meet af aan te doorzien.

De samenzwering der generaals

zal zonder twijfel het einde verhaasten, al zal dit waarschijnlijk geschieden op een wijze, welke de samenzweerders niet hadden voorzien. Het is n.l. hun eigen Wehrmacht, die het eerste slachtoffer van hun actie vormt. Onzekerheid en een gevoel van onbestemd gevaar gaan sluipend door alle gelederen. Geen enkel officier voelt zich veilig voor de Gestapo. De een of andere generaal vraagt zich heden zorgelijk af, welke ooren meegeluiserd hebben, toen hij maanden geleden naast Hoepner zat. Jonge Staf-officieren zullen een bitteren nasmaak in den mond hebben van de borrels, die zij met Von Stauffenberg gedronken hebben. In zijn kwartier en op straat zal de officier menigen zorgelijken blik over den schouder werpen, uit vrees, dat hij gevolgd wordt door Himmler's bloedhonden. Daarnaast komt het bewustzijn der gezamenlijke en onuitwisbare schuld; vanaf 1938 tot in 1942 hebben de gemonokelde Jun-

ker-generaals en de korporaal-huis-schilder, tezamen aanzittend aan het drinkgelag der zegenpraalende tezamen zat gedronken uit de schedels hunner verslagen vijanden. Vanaf 1938 tot op heden hebben hooggeborene bevelvoerders en proletarische Gestapo-beulen gezamenlijk de galgetouwen gedraaid en de vuurpelotons aan den loopenden band van slachtoffers voorzien.

De nu openbaar geworden en inderhaast schijnbaar herstelde breuk pleit de „realisten" niet vrij van schuld. Dit schuldgevoel, verhevigd door de onbehagelijke gewaarwording van verdacht te zijn, vrees aan de geestkracht van hen, die heden als aanvoorders een onafwendbare nederlaag tevergeefs probeeren af te weren. De ont-wikkeling der krijgsgeschiedenissen toont duidelijk, dat het sluipend gif zijn werk doet, en dat de „realisten" in de kuil vallen, die zij voor Hitler groeven.

De Redactie

NEDERLANDSCHE TROEPENLANDEN IN NORMANDIE...

Engelsch-Nederlandsche betrekkingen

OP een openingsbijeenkomst van de „Anglo-Netherlands Society“ op Maandag 24 Juli 1944 werd het woord gevoerd door Minister Eden en Minister van Kleffens. De problemen, die zij behandelden betreffen niet alleen vandaag maar ook morgen; vandaar, dat de redactie van de „Wervelwind“ het belangrijk achtte de beide redevoeringen te resumeren en het commentaar van de Times eveneens weer te geven.

Minister van Kleffens zei o.a.: „Na dezen oorlog zal er zeer waarschijnlijk de een of andere universele organisatie tot stand komen om de vreedzame ontwikkeling der internationale betrekkingen te bevorderen. Algemeen wordt nu erkend, dat in de moderne wereld vrede en voorspoed een en ondeelbaar zijn; en algemeen wordt gevoeld, dat er aan deze waarheid een organischen vorm moet worden gegeven. Duurgekochte ervaring heeft echter geleerd, dat zulk een organisatie op zichzelf zeer weinig doen kan om zich vrede te bewaren. Er kan niet genoeg den nadruk op worden gelegd, dat wat meestal allerleest de wil van de leden van zulk een organisatie is om dit doel te verwezenlijken. De enkele oprichting van een internationale organisatie is geenszins voldoende om den vrede te verzekeren.

Als vertegenwoordiger van een land, dat zowel in Europa als in Azië deze problemen als levensbelang beschouwt, zou ik nog iets anders naar voren willen brengen. Indien er uiteindelijk in het kader van het algemeene schema bijzondere beveiligings-overeenkomsten tot stand zouden komen tusschen groepen van staten in bepaalde wereldstreken, dan ben ik van meening, dat er passende schakels en waarborgen moeten worden ontworpen, om het gevaar

van toekomstige conflicten tusschen dergelijke groepen, te bezwaren. Wat dit alles betreft zal er alle gelegenheid zijn tot nauwe samenwerking tusschen onze beide landen, vanzelfsprekend niet op een exclusieve basis, maar als twee deelhebers in een grooter geheel. Dit veronderstelt natuurlijk eenheid van handelen en gelijkgerichte kracht van de groote mogendheden.

Het Nazi-regime zal ter aarde storten, evenals het huidige Japansche bewind. Maar de verderfelijke leerstellingen der Duitse en Japansche aanvalslust zijn te diep geworteld in de betreffende naties dan dat zij tegelijk verdwijnen zouden met hun huidige verkondigers. Deze beide naties zullen gevaarlijk blijven, en wij zijn aan onszelf en aan de volgende generaties verplicht om de maatregelen te nemen, die de kans op herhaling hunner schadelijkheid zullen beletten. Wij willen geen wraak, maar wel gerechtigheid, benevens voldoende maatregelen ter verwezenlijking van het zojuist vermelde doel. In dit verband zal de ontwikkeling van het luchtwapen in zijn oude en nieuwe vormen niet ontsnappen aan de aandacht der naties, die tot kort geleiden hun veiligheid verzerkend dachten door den afstand, welke hun grondgebied scheide van den oorlogshaard. Voor de gewichtige problemen, die jarenlang onze aandacht zullen vragen is een verlichte publieke opinie overal noodzakelijk. Deze bestaat in vele landen en zeker in Groot-Brittannië en Nederland, met hun vrije pers en lange ervaring in internationale zaken. Ik weet, dat mijn landgenooten thuis onze samenwerking wenschen terwille van het gentsenebest. Zij begeeren niemands goed, maar wenschen internationale orde en vooruitgang. Op dit stevig fundament schijnt

een nauwe en voortdurende samenwerking niet alleen mogelijk, maar verzerkt.

In zijn antwoord zei Minister Eden o.a.: „Ik ben het volkomen eens met dit alles en wensch alleen maar, dat al mijn landgenooten deze woorden hadden kunnen hooren. Het doet mij genoegen hier aanwezig te zijn, tezamen met den Nederlandschen Minister-President en den Minister van Buitenlandsche Zaken. In deze moeilijke jaren hebben zij hun Regeering geleid, en wij stellen hun moed en hun raad op prijs. Wij hebben hen nooit meer bewonderd dan toen zij standvastig bleven ten tijde der tragische gebeurtenissen in het Verre Oosten, nadat Hitler's horden hun land reeds hadden overweldigd. Onder alle gemartelde landen van Europa heeft Nederland in ons hart een bijzondere plaats. Wij zijn verbonden door oude vriendschapsbanden en door een lange geschiedenis van onderlingen wederzij. Nederland heeft eerst den aanval en toen de onderdrukking trouwhartig weerstaan, waarvan allen, die het land kenden, zich trouwens zeker hadden gevoeld. En vandaag hebben de Duitschers dat deel van hun land, dat zij zelf aan de haren hadden ontworsteld, weer aan de overstroming prijsgegeven. Onze deernis gaat uit naar de vele duizenden, die aldus dakloos geworden zijn en wellicht voor vele jaren van hun bestaansmiddelen door beroofd. Maar wij weten eveneens, dat het dappere en standvastige Nederlandsche volk, het oogenblik verbiddend, waarop wij Europa konden binnenvallen, in weerwil van deze zware tegenslagen nimmer heeft gewaarloofd. Met volkomen offergave van eigen leven en goed hebben velen van hen dapper en daadwerkelijk meege-

werkt tot het ten onder brengen van den vijand met behulp van elk middel, dat zij maar bedenken konden. Velen van hen hebben deze dapperheid met hun leven betaald. Duizenden en duizenden zijn onderduikers geworden in een land, waar het buitengewoon moeilijk is om een veilige schuilplaats te vinden. Nu is de bevrijding echter verzerkt en recht en orde zullen in dit vredelievende land worden hersteld. Maar tegelijk zullen de misdadigers, die zulke onvoorspelbare ellende over de gansche beschaafde wereld hebben gebracht, hun gerechte straf ontvangen.

Op 25 Juli schreef de Times in een hoofdartikel, getiteld „Groot-Brittannië en Nederland“: „Het noemnaam van de „Anglo-Netherlands Society“ had de voorsmaak van een afscheid, want de Geallieerde landing in Normandië heeft de hoop vastgesteld, dat onze Nederlandsche gasten, die tijdens een vierjarig verblijf in Engeland zoo populair zijn geworden, binnenkort weer thuis zullen zijn, waar zij hun nationaal bestaan mede zullen helpen opbouwen op grondslagen, waaraan een onverschrokken volk zich gedurende de gansche Duitse overstroming heeft vastgeklemd. Het was zelfs een overstroming in letterlijken zin, zooals de Heer Eden opmerkte, met als gevolg een vernieling, die de vijand weer goed zal moeten maken. De rede, die Mr. Van Kleffens gisteren hield toont, dat de Nederlandsche Regeering zich bewust is van het gemeenschappelijk geloof en belang, dat de twee volkeren in de komende moeilijke jaren moet vereenigen. Mr. Van Kleffens spreekt namens een land, dat midden in West-Europa gelegen, een onontbeerlijk bestanddeel vormt in een gemeenschap, die tijdens den oorlog naar voren is getreden en die de politieke grensafbakening overschrijdt. Als zeevarend volk bekijken de Nederlanders zoo wel Europa als het Verre Oosten met denzelfden blik als het Britsche Gemeenbest,

omdat zij evenzeer veiligheid zoeken tegenover toekomstige Duitse en Japansche bedreigingen. Waar hun verbindingen zich even als de onn, rond den aardbol uitstreken, daar beseffen zij het bijzonder belang van zeemogendheden, niet alleen in plaatselijke veiligheid, maar in een ondeelbare wereldvrede.

Het is daarom niet verrassend, maar bevestigend, dat Mr. Van Kleffens' gedachten over een internationaal toekomstig systeem, zich voortbewegen langs lijnen, die ook in Engeland krachtig worden aanbevolen. Hij ziet, dat er binnen het raam van een wereldorganisatie

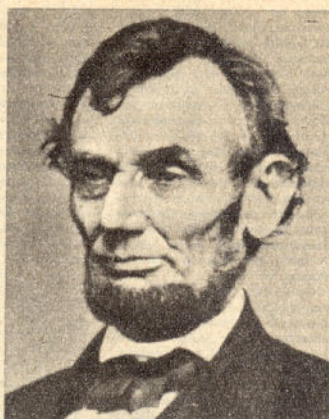
ten behoeve van haar vreedzame bedoelingen, ruimte blijft voor bijzonder nauwe betrekkingen tusschen naties, die buren zijn op den aardbol, verbonden zijn door bloed of historie, en die gelijke gevaren onderkennen en gelijke verantwoordelijkheden dragen. Indien er ooit natien waarachtig waren toegerust om in hun gemeenschappelijk belang te handelen na gezamenlijk overleg, dan behooren tot hen voorzeker de beide parlementaire democratiën, de beide liberale wereldrijken, die trouw betuigen aan Koningin Wilhelmina Koning George VI.

... EN TREKKEN OP

(7)

(6)

BISMARCK TEGEN LINCOLN

Door Professor D. W. Brogan

REEDS twee generaties lang staat voor de haven van New York het Vrijheids-standbeeld, met het gezicht naar Europa gekeerd en in de hand de toorts der „Vrijheid, die de wereld verlicht“. Het is heel makkelijk om grasjes te maken over deze Vrijheidsfiguur, die Amerika den rug toekent; en nog gemakkelijker om erop te wijzen, dat de verzen op het voetstuk, waarin Amerika de armen en verdrukten der wereld verwelkomt, ten opzichte van de moderne Amerikaanse immigratie-politiek een vrij ironischen klank hebben. Maar zulke grappige ironie is oppervlakkig, want vanuit Amerika heeft de Vrijheid wel degelijk de wereld verlicht.

We hebben nu wel genoeg gehoord over Hitler's Nieuwe Orde, de propaganda-campagne, die de

geschiedenis zal boekstaven als de grootste van zijn mislukkingen. Maar toen de Amerikaanse Koloniën in 1776 als vanzelfsprekende waarheden verkondigden, dat „alle menschen gelijk geboren worden, dat zijn door hun Schepper begiftigd worden met een aantal onvervreembare rechten, waaronder leven, vrijheid en het streven naar geluk“, toen verkondigden zij een werkelijke Nieuwe Orde, die een persoonlijke ruzie tusschen de koloniale vergaderingen en het Britsche Parlement tot een der groote keerpunten der moderne geschiedenis verrieb. Het was ter herdenking van het eeuwfeest der Amerikaanse revolutie van 1776, dat het Fransche volk, verminkt en vernederd door het Tweede Rijk, het Amerikaanse volk dit standbeeld schonk. En het was meer

dan enkel toeval, dat de beeldhouwer de Elzasser Bartholdi was, die eveneens den Leeuw van Belfort had gebouwd, welke de succesvolle verdediging herdenkt van dat fort tegen de Bismarcksche versie van de Nieuwe Orde. Tijdens de eerste eeuw van hun bestaan vormden de groei en het succes der Vereenigde Staten een verwijt aan de Europeesche pessimisten en een aanmoediging voor Europeesche optimisten. De Amerikaanse burgeroorlog was een zware proef voor deze nieuwe democratie. Het is een droevig maar onomstootelijk feit, dat de wereld een politiek systeem alleen au sérieux neemt, wanneer het in staat blijkt de schokken van een oorlog te weerstaan. De conservatieve krachten in Europa waren overtuigd, dat de Amerikaanse

Unie onder de spanning van den burgeroorlog zou bezwijken. Maar de gebeurtenissen gaven een bevestigend antwoord op Lincoln's vraag „of een natie, zoo ontworpen en dergelijke idealen toegewijd, lang kan voortleven“.

Het is waar, dat de Amerikaanse triomf niet de eenige les was van deze jaren. Terwijl Lincoln sprak over Vrijheid, sprak Bismarck over Bloed en IJzer. De les van Gettysburg en Lincoln's rede aldaar werden weersproken door Sadowa en Sedan. Een nieuwe wereld werd geboren, waarin de geest van Bismarck streed met den geest van Lincoln.

Maar oorlog en politiek zijn niet alles of bijna alles. De wereld van Bismarck en die van Lincoln veranderden in de wereld van Rockefeller en van de Algemeene Elektriziteits-gesellschaft. De gericht-hed der massa's in Europa en Amerika begon uiteten te loopen. De politieke problemen welke de harten der Europeesche arbeiders verwarden werden in Amerika opgelost: algemeen stemrecht, de verhouding tusschen kern en staat, opvoeding voor een ieder, het openstaan van carrières voor elk talent, de erkenning der algemeene politieke gelijkheid—in Amerika debatteerde men er niet of nauwelijks meer over. Dat Europa deze debatten voortzette versterkte het Amerikaanse geloof, dat de burgers der Ver. Staten verheven waren boven de bevolkingen van een werelddeel, dat zich nog aan het ontwortelen was aan verslapt aristocratieën en versleten monarchieën. Aan den anderen kant raakte Europa eerder dan Amerika in den greep van de industrialisatie met al haar dringende problemen; en het vraagstuk van de verhouding tusschen politiek en economische gelijkheid werd in Europa veel eerder onderkend.

Het feit, dat geen der socialistische bewegingen in Amerika werkelijk wortel kon schieten, en

de openlijke aanvaarding van het concurrentie-kapitalisme door de Amerikaanse vakverbonden, droegen bij tot de vervreemding tusschen de Europeesche massa's en de Amerikaanse. Maar tegelijkertijd werd er voortdurend een band gesmeed, die sterker was dan alle ideologieën. Uit alle deelen van Europa stroomden miljoenen naar wat zij nog altijd het „Goudland Amerika“ noemden. De Vereenigde Staten werden het tijdelijk nationaal tehuis van menig onderdrukt volk. Tsjecho-Slowakije werd gevestigd in Pittsburgh; Litauwsche grammair's werden gedrukt in Chicago.

De gevolgen van den vorigen oorlog

Maar de vorige oorlog veroorzaakte of versnelde een verandering in de algemeene Amerikaanse politiek. De Ver. Staten richtten tariefmuren op en brachten de stroom der immigratie terug tot een dun straatje. Amerika keerde zich van Europa af. En er was meer. Tusschen 1914 en 1918 hadden de volkeren van Europa een vaag en onsamenhangend begrip gekregen van Bismarck's les. Bloed en IJzer was weliswaar niet alles, maar de betekenis ervan viel toch niet te onderschatten. Zij was waar, de Amerikaanse opvatting, dat „rechtvaardigheid een volk verberijkt“; maar halverwege een dergelijke verberijking kon een volk ook bijna doodbloeden. Meer in het bijzonder na de mislukking der pogingen tot morele overreding, welke de jaren rond 1930 te zien gaven, geraakten de kleinere en zwakkere naties van Europa in de gemoedsstemming van den Engelschen geestelike, die zei, dat hij te arm was om er een geweten op na te houden. Ook vele menschen en bewindhebbers in Engeland sloegen die richting in, zij het minder openlijk. En waar Amerika zich nog altijd de weelde kon veroorlooven van een prachtig gestroomlijnd vernield geweten, daar lag een nieuwe oorzaak van weder-

zijdsche gebelgdheid voor de hand.

Tegelijk hadden economische rampen het Amerikaanse volk en de volkeren van Europa dichter bij elkaar gebracht. Of de oorzaak der ineenstorting van 1929 nu allereerst in Europa of in Amerika ligt—het bleek duidelijk, dat geïsoleerde eilanden van welvaart drijvende eilanden waren, waarlaat niet bouwen kon. De omvang der rampspoed leerde het Amerikaanse volk, dat werkloosheid en armoede niet noodzakelijk de gevolgen hoefden te zijn van slecht ge' ag. Het „ruige individualisme“, verkondigd door welvarenden, werd aan beide zijden van den Atlantischen Oceaan een kwalijke streep; en de magnaat, die zijn sigaar lang genoeg uit zijn mond nam om de noodelotige gevolgen van sociale veiligheid te verkondigen werd zelfs tot een kwalijker grap in Amerika dan in Engeland.

De „Nieuwe Beelding“ maakte Amerika veel belangwekkender voor de Europeesche massa's dan het in langen tijd geweest was. Het was een onverwacht geluk, dat Hitler bij het openen van zijn campagne tegen de demo-plutocratie te kampen kreeg met een aantal technische problemen, die zijn middelmatige geest niet op kon lossen, waaronder een fundamenteel probleem. Hij moest de vijandelijke houding verklaren van President Roosevelt tegenover de Nieuwe Orde. En het was uiterst moeilijk om President Roosevelt voor te stellen als een vriend der plutocraten. Hij was een bekend tegenstander van Wall Street; hij was zelfs niet bevriend met Dr. Schacht of den heer Montague Norman.

De doodswade der neutraliteit

De overvallen, bedwongen en bedreigde volkeren van Europa zagen in Roosevelt's houding een voorbeeld van democratisch leiderschap, dat op de gebeurtenissen voortuitliep in plaats van sluimerend af te wachten onder de witte wade

(9)

(8)

der neutraliteit, die maar al te vaak een doodswaak bleek te zijn, wanneer de vijand gereed was voor den sprong. Ondanks angstvallige constitutionele protesten kreeg het Amerikaanse Volk een voorbeeld van die politiek door den overdracht van torpedojagers, door het Pacht- en Leenstelsel en op tientallen andere manieren. De Japanners gaven het Amerikaanse volk een nog betere les. Een goed geweten was niet alles; ziedaar de les van Pearl Harbour. En de Amerikanen leerden eveneens, dat geen enkele natie, zelfs de Verenigde Staten niet, zich veroorloven kan de bokkesprongen van zijn naburen op dezen in omvang krimpender aardbol enkel met onverschilligheid of uitsluitend met morele verontwaardiging te aanschouwen.

Strooming naar rechts

Na deze lessen, die Britten, Russen en Amerikanen achterenvolgens kregen, zullen er natuurlijk optimisten zijn, die denken, dat alles nu in orde is. Het is daarom de moeite waard erop te wijzen, dat het geestelijke huwelijk tusschen Londen, Washington en Moskou nog verre van volmaakt is. De algemeene richting der Amerikaanse opinie neigt waarschijnlijk naar rechts, terwijl zij in Engeland naar links neigt; en de berichten uit bezet Europa doen vermoeden, dat ook daar de stroomingen naar links vloeien. Er is geen sprake van, dat de fundamentele hervormingen van de „Nieuwe Beelding“ ongedaan gemaakt zullen worden, maar de dagen van haar bezielenden kruisvaardersgeest zijn voorbij. Ten gevolge van de nog altijd beperkte inwerking van den oorlog op het Amerikaanse economische leven zal het daar te lande gemakkelijker zijn den terugkeer tot het „particulier initiatief“ als populair en uitvoerbaar voor te stellen dan in Groot-Brittannië het geval kan zijn. De Amerikaanse

publiek opinie is meer theoretisch tegen kartels, trusts en controle dan in de praktijk; maar het bestaan van dezen afkeer is niettemin een feit. Sommige Britsche „industriëbaronnen“ zijn niet bepaald zeer in trek op de Amerikaanse markt. Tevens moet men vooral niet vergeten, dat in de Verenigde Staten, meer dan in enig ander land, wetgeving en politiek ten zeerste verstrengeld zijn. De Amerikanen deinzin terug voor duidelijke en bindende overeenkomsten, zwart-op-wit. Immers, wanneer zij zulke overeenkomsten sluiten dan beschouwen ze die ook als waarlijk bindend en niet, zoals in de landen, die het vander gebrachte hebben in de vernulige redeneerkunst, als nuttige aanduiding van een eventuele politiek, rebus sic stantibus (de zaken staande zoals zij nu zijn). En daarom zijn een groot deel van de Amerikaanse haarklooverijen en pietepouterigheden het uitvloeisel van een deugd en niet van een fout. Wanneer zij een verdrag sluiten, dan zullen zij er zich, wat er ook gebeuren moge, aan houden. Deze opvatting maakt hen vanzelfsprekend eenigszins koppig om verdragen te sluiten. Het maakt hen tevens hoogelijk en onnooig kritisch ten aanzien van die landen, wier standpunt minder den letter der wet huldigt. Engeland en Europa zullen daarom verder komen met een paar concrete en legale verplichtingen door de Verenigde Staten aangegaan, dan met meer indrukwekkende, doch vager omlijnde beloften, die niet door den Senaat geratificeerd zijn.

Waardelooze ficties

Tenslotte bestaan er nog zekere ficties over Europa, die men de Amerikanen niet moet proberen aan te smeren, behalve dan de lichtloosheid. Het is volkomen vruchteloos om te trachten voor den gemiddelden Amerikaan het feit te verbergen, dat Europa verre van eensgezind

is en dat Europa nog uit natien bestaat. Hij moge dat feit betreuren, maar het is voor hem een feit. Hij weet, dat niemand, die luchtkastelen verkondigt over Europeesche eenheid en de ouderwetsheid van den afzonderlijken staat, ook maar een kansje zou maken om b.v. in Cleveland tot gemeenteraadslid gekozen te worden. Hij twijfelt er tevens terecht aan of de verkondigers van dergelijke opvattingen, die in sommige intellectuele kringen te Londen opgeld doen, een kans zouden maken om in een Donau-raad gekozen te worden. Want verkiezingen, de uitdrukking van den volkswil, de vrije keuze van den kiezer, zijn voor den Amerikaner hoog en ernst. Zij vormen zijn politieke religie. Hij moet niets hebben van den staat met één partij, onverschillig wat deze partij is, of beweert te zijn. Hij heeft niets op met het denkbeeld, dat menschen voor hun eigen bestwil geregeerd worden door de Britten of andere imperiale mogendheden. De redeneeringen over politieke efficiency, onverschillig of zij van Londen of Moskou komen, laten hem ijskoud. En wat andere soorten van efficiency betreft huldigt hij de opvatting, dat die allemaal in Amerika uitgevonden zijn, wat nog voor de helft waar is ook. Daarom zal hij in een regeling van het wereldbestel en van het Europeesch bestel, beïnvloed worden door praktische argumenten, d.w.z. tot op zekere hoogte. Want altijd zal hij zich 1776 herinneren, toen bevestigd werd, dat alle regeeringen hun rechtvaardig gezag ontleenen aan de toestemming der geregeerden“. Dit is een dogma in zijn politieke geloofsbelijdenis, dat hij nog steeds aanhangt. En met deze belijdenis moeten de Amerikaanse leiders rekening houden. De onze trouwens eveneens. Want indien deze belijdenis wordt losgelaten, dan zou de Amerikaan kunnen besluiten om maar weer naar huis te gaan en de zondige wereld aan haar lot over te laten.

(10)

SIR WILLIAM BEVERIDGE
de schrijver van het rapport over sociale verzekering.

De economie en de mensch

Door J. W. Beyen

Overgenomen uit "La France Libre"

DE economische politiek van den staat draagt nooit haar doel in zichzelf, maar is altijd een instrument. President Roosevelt heeft onlangs verklaard, dat dit instrument gebruikt zou moeten

worden ten dienste van sociale doeleinden. Maar er bestaan andere opvattingen; in zekere stelsels wordt de economische politiek gericht op een militair of een zuiver politiek doel. Elders streeft

men eenvoudig naar een zoo groot mogelijke productie en een uitbreiding der nationale rijkdom. De idee, dat de economische politiek van een staat sociale doeleinden na moet streven, is geboren uit een hooger soort opvatting omtrent de menschelijke gemeenschap, n.l., dat het de plicht eener gemeenschap is aan al haar leden de mogelijkheden te verzekeren om een menscheerdig bestaan te leiden in den vollen zin des woords.

Het bestaan van den mensch wordt, zoals Sir William Beveridge in zijn voortreffelijk rapport uiteengezet heeft, bedreigd door vijf monsters: de vrees, de armoede, de ziekte, de verwaarloozing en de werkloosheid. Tegen deze euvels moet de maatschappij haar leden beschermen. Dit wil nog gezinsins zeggen, dat de bescherming, geboden door sociale veiligheid, voldoende is voor het leiden van een menscheerdig bestaan. Deze veiligheid biedt den menschen enkel de mogelijkheid daartoe. In filosofische termen sprekend zou men kunnen zeggen, dat de veiligheid het leven op zichzelf garandeert, terwijl de menschen zichzelf een bestaan moeten scheppen door gebruik te maken van de mogelijkheden, welke hun geboden worden.

In discussies over economische politiek ontmoet men dikwijls de opvatting, als zou de Staat, die een gescheiden bestaan voert van het individu, de mogelijkheid en de plicht hebben om dingen te doen, waartoe de individuen niet bij machte zijn. Het is echter ook belangrijk om de zaken nu eens niet te bezien vanuit het standpunt van dezen onpersoonlijken en almachtigen kolos, en om het vraagstuk van de doeleinden der politieke economie niet vanuit een of andere collectiviteit te bekijken, maar met het individu als uitgangspunt. Een dergelijke methode heeft de bekoring minder abstract te zijn en zekere gezichts-hoeken naar voren te brengen, die men allicht verwaarloost, wanneer

(11)

men steeds den nadruk op de collectiviteit blijft leggen.

Resultaat en inspanning

Elk menschelijk bestaan, dat dezen naam waardig is, vertoont twee zijden: het resultaat en de inspanning. Het resultaat bestaat uit de bevrediging van materiele behoeften, zoals voedsel, onderdak (voor zichzelf en de zijnen), opvoeding, verstrooiingen, maatschappelijke positie, waardeering der medemenschen, de voldoening, dat men zich een nuttig wezen voelt, dat zijn gaven gebruikt, en tenslotte een zeker materieel en intellectueel vermogen. De inspanning wordt gevormd door het werk, dat noodig is om deze baten te verkrijgen. Resultaat en inspanning zijn ten nauwste met elkaar verbonden. De inspanning hangt gedeeltelijk af van het resultaat; zij kan ook een onafschiedelijk deel van het resultaat vormen, in dezen zin, dat zij een gevoel oproept van innerlijke bevrediging, van menschelijke waardigheid. Resultaat noch inspanning zijn uitsluitend stoffelijk of geestelijk; zij hebben beide hun stoffelijke en geestelijke kanten. Het menschelijk geluk hangt af van de harmonie tusschen resultaat en inspanning en deze harmonie is op haar beurt zowol geestelijk als stoffelijk. In de moderne maatschappij nu worden de voorwaarden, waaronder deze harmonie te verwezenlijken valt, al meer en meer bedreigd. Deze bedreiging vormt geen veroordeeling van het moderne leven op zich zelf, want dit moderne leven, heeft tenslotte twee grondslagen, die aan een steeds groeiende bevolking een zeker beschavingspeil geschonken hebben: n.l. de verdeling van arbeid en de mechanisering van de voortbrenging. Maar daarnaast lijdt het geen twijfel, dat deze twee grondslagen er tegelijk toe neigen om het direct verband tusschen resultaat en inspanning in het persoonlijke leven al meer en meer uit te schakelen. Al reept de inspanning ook een gevoel van

persoonlijke bevrediging op, dan is het effect van deze inspanning toch wel zeer onpersoonlijk, waar het bijna uitsluitend geld bestaat. Het individu weet bijna nimmer, wie per slot van rekening het resultaat van zijn werk koopen zal om ervan te profiteren; en alles wat hij zelf overhoudt is een salaris of een winst- en verliesrekening. Men besfelt al minder en minder waar de dingen vandaan komen, die men met het resultaat van zijn werk koopt. Maar er zijn erger dingen. Het komt voor, dat men heel goed in staat is tot de noodige inspanning voor het levensonderhoud van zichzelf en de zijnen, maar dat niemand de vrucht van dezen arbeid hebben wil. Het komt evenzeer voor, dat de opbrengst van arbeid te klein is om de behoeften te voldoen, om redenen, die het individu meestal niet kan doorzien. En dan kan men ook nog wel eens een fortuin bezitten, dat baten afwerpt, waarvan men niet weet waar ze vandaan komen, zodat men zich veel meer dan het noodige kan verschaffen zonder eenige inspanning.

Streven naar persoonlijke verhoudingen

Wanneer men betreurt, dat de menschelijke verhoudingen steeds onpersoonlijker worden, dan moet men zich tevens afvragen, of de moderne maatschappij geen gelegenheid biedt om deze verhoudingen weer een persoonlijker karakter te geven. Men moet er niet bepaald op rekenen, dat het étatische hiervoor bevorderlijk zou zijn. Het heeft de neiging om de verhoudingen tusschen menschen steeds minder nauw te maken, de neiging ook om de inspanning te regulariseren, maar vooral het resultaat te standardiseren. De gelijkvormigheid der resultaten kan natuurlijk leiden tot een gelijkvormigheid van inspanningen, maar dit is nu niet bepaald de manier, waarop de harmonie tusschen inspanning en resultaat verkregen

moet worden. Hier al slaagt de staat erin om een juiste verhouding te handhaven tusschen resultaten en inspanningen, dan is hij niet en nooit in staat tot het scheppen van een harmonie in het persoonlijke leven. Want de staat berekent nu eenmaal onvermijdelijk den prijs van elke inspanning. Maar in het menschelijk leven gaat het niet om prijzen, maar om waarden, die niet berekend kunnen worden, maar enkel geschat en gewaardeerd door den betrokken persoon.

Door een dergelijke tweespalt juist is het moderne leven eenonting geworden en arm aan voldoening. Moet men hier nu de sombere gevolgtrekking uit maken, dat het gevoel van morele leegheid heden enkel maar gevuld zou kunnen worden door het bewustzijn, dat men mede doet aan een collectieve inspanning, zoals de oorlog, of, zoals in Rusland, aan het vestigen van een nieuw vaderland? Het zou absurd zijn om af te geven op deze gemeenschappelijke aandriften en de gevoelens, die ze in de zielen vermogen op te roepen, zoals heroïsme, inspanning tot het uiterste, opoffering en vreugde. Hieruit volgt echter nog gezinsins, dat het toekomstig goed eveneens in deze gemeenschappelijke aandriften gelegen is. Indien de tijd, waarin het menschelijk leven zijn weg vond in de persoonlijkheid, voorgoed voorbij zou zijn, dan vraagt men zich af, waarom er nog gesproken wordt over de Democratie, waarvoor wij strijden. In het persoonlijke leven is geen voldoening dan vanuit het gevoel, dat men zijn gaven ontwikkeld en gebruikt heeft. En als Democratie iets beteekent, dan moet zij den mensch tot een dergelijke voldoening in staat stellen.

Het is waar, dat ook de democratie tot task heeft de massa te bevelugelen tot gemeenschappelijke aandriften. Maar deze gemeenschappelijke aandrift moet als het ware een rivier zijn, waarin alle kleine stroomden der individuele aandriften zich uit-

storten, en niet één enkele bron, zoals bij een totalitair regime. Dit is de reden, dat de democratische staat geen absolute macht kan doen gelden over het leven, zelfs het economische leven, van de menschen; en dit niet omdat de democratische staat minder goed georganiseerd is, maar omdat hij de beschermers van menscheerdige waarden, die niet binnen het machtsbereik liggen van welken staat of welke collectieve macht dan ook. De totalitaire staat bekomert zich niet om dergelijke waarden; zij zijn hem vijandig en hij probeert ze met alle middelen, propaganda en terreur, te bestrijden. De totalitaire staat eischt een gemeenschappelijke aandrift, die de gelijkvormige samenbundeling is der persoonlijke pogingen, omdat hij geen andere dan politieke doeleinden kent, afgezien nog van de mogelijkheid, dat hij zijn neiging volgt zichzelf uit te roepen als eenig en meest verheven doel.

Doel der sociale politiek

De democratische staat daarentegen behoort aan zijn onderdanen toe en niet omgekeerd. Het doel der sociale politiek in een democratische staat moet zijn dat aan de menschen terug te geven, wat het moderne gemeenschapsleven hen dreigt te ontnemen: de harmonie tusschen inspanning en resultaat. De politieke economie is een der middelen om dit doel te bereiken. Het is niet heelemaal waar, dat de economische krachten, wanneer zij aan zich zelf worden overgelaten, deze harmonie absoluut vernietigen; maar het is evenmin waar, dat hun vrije loop deze harmonie zou verzekeren. Ook deze vrije krachten neigen er toe de menschelijke verhoudingen op den duur van al het persoonlijk te berooven.

Wanneer de voldoening, om niet te spreken van het persoonlijk geluk, voortkomt uit het gevoel, dat men zijn gaven heeft kunnen ontwikkelen en gebruiken, dan mag het niet gebeuren, dat vele menschen niet de kans krijgen om zich te ontwikkelen

of in zulke omstandigheden leven, dat hun gaven tot niets dienen. Daarom moet de democratische staat zich nog veel meer bekommeren om de opvoeding; en hij moet de behoefte, de ziekten en de werkloosheid bestrijden. Maar ook daarmee is het probleem niet opgelost. Men blijft dan nog altijd zitten met het onpersoonlijk makende element in den arbeid, en de standarisering van het fabrieksproduct (beide gevolgen van de massaproductie); met de onvermogenheid der groote administraties en met de onpersoonlijke kielheid van de financiële machine, die zich inschuift tusschen de mensch en de vruchten van zijn arbeid. Waarom voedt men eigenlijk de menschen op, wanneer het werk dat hen wacht enkel doodgewone routine-arbeid is, waarbij zij de verkregen kundigheden niet te pas kunnen brengen? Het is evenmin voldoende om de menschen ontpanning te verschaffen tijdens hun vrije uren. Vrije tijd heeft in het menschelijk leven enkel waarde als deel van het resultaat; vrijen tijd deel uit te laten maken van de inspanning dient daarentegen tot niets. Maar het voornaamste is, weer een persoonlijk element te brengen in een productie, die onvermijdelijkwijze collectief geworden is. Gelukkig heeft de machine nu het eind van de étappe bereikt, waarin zij niets anders was dan afstompend werktuig. De moderne machine kan gemakkelijker worden bediend en met minder inspanning, zodat het mogelijk is den werkmans van den eenen naar den anderen tak van bedrijf over te plaatsen, hetgeen zijn belangstelling in wat er eigenlijk gebeurt en ten slotte tot stand komt, zal verlevendigen. Zoo kan in den arbeider het gevoel van deelheerschap aan een belangrijk werk ontwikkeld worden. Dit zal een voldoening in hem werweken, groter nog dan deelachtigheid in de winst hem verschaffen kan, op voorwaarde echter, dat zijn belooning voldoende is. Wat het werk betreft moet de

collectiviteit levend worden; de werkmans moet zich medelidig voelen van een organisme en geen raaije in de machine. En daarom moet hij het nut begrijpen van het product, dat mede door zijn arbeid tot stand komt. En als het onvermijdelijk is, dat de meerderheid der producten gestandardeerd is, dan kan toch heel goed vermeden worden, dat deze leelijk en vulgair zijn. Daarnaast moet er plaats blijven voor den werkelijken handwerksman; en de begeerte naar originele producten moet hier den ondernemingsgeest bevorderen. Verder moet in de administraties de geest der dienstbaarheid binnendringen. In de groote, al of niet gesocialiseerde monopolies is de klant niet meer dan een nummer. Tot nu toe heeft alleen de concurrentie in dit opzicht een gunstigen invloed gehad. Men hoede er zich voor de concurrentie af te schaffen onder voorwendsel van afschaffing der winst, zoolang men er niet in geslaagd is de groote staatsadministraties te doordringen met den geest van gewillige voorkomendheid. Men vermijde misvattingen omtrent de sociale taak van den democratische staat. Te zorgen, dat iedereen een dokter heeft en schoolopleiding; dat niemand van gebrek omkome, en dat er werk is voor iedereen; — dit alles is noodzakelijk, maar het is niet meer dan een begin. Want door dit alles heeft men nog slechts de omstandigheden geschapen, waarin de mensch in staat is zijn existentie te ontwikkelen. En indien het begin wordt uitgevoerd op een wijze, welke de persoonlijke ontwikkeling belemmert, dan heeft men zijn doel gemist.

De democratische staat is lang niet tot alle dingen bij machte; niet omdat zijn middelen onvoldoende zijn, maar omdat hij doeleinden nastreeft, die grotendeels buiten de collectiviteit liggen. Net als de tuinman kan hij enkel maar gunstige en beschermende voorwaarden scheppen. Want het is nu eenmaal niet de tuinman, die de bloemen laat groeien!

(12)

(13)

Wederopbouw van het onderwijs

door Prof. M. Bokhorst

In een voorafgaand nummer van *De Wervelwind* hebben wij verteld hoe in Londen de geallieerde ministers van onderwijs en hun adviseurs op geregelde tijden bijeen komen onder voorzitterschap van hun Engelschen collega Butler. Deze heeft zich een grooten naam verworven door zijn ingrijpende voorstellen tot hervorming van het Engelsche onderwijs, die kort geleden door het Parlement zijn aangenomen. Binnenkort hopen wij daarop terug te komen, omdat ze ook voor Nederland leerzaam zijn.

Onder leiding van Butler is door de geallieerde ministers-conferentie reeds heel wat goed werk gedaan, nog afgezien van het vruchtbaar persoonlijk contact tusschen collega's uit zovoel landen. Er is een boeken- en tijdschriftencommissie ingesteld, onder leiding van den bekenden historicus Sir Ernest Barker. Hier wordt de leerstof voor de noodlijdende of vernielde scholen, instituten en universiteiten verzameld, voor de landen waar de Duitsche soldatenlaars thans heerscht.

Hetzelfde geschiedt voor films, lichtbeelden en andere visuele hulpmiddelen in een commissie waarvan de Tjechische minister Slavik voorzitter is, terwijl onder leiding van den bekenden Britschen expert Armstrong gewerkt wordt aan de vervanging van gestolen of vernielde laboratorium-uitrusting. Een andere groep van experts, onder den Franschen professor Vaucher, verzamelt de gegevens in verband met gestolen en vernielde kunstschatten, de bescherming van monumenten en historische bouwwerken tegen oorlogsgeweld en de restauratie van beschadigde gebouwen. In een comité van historici, eveneens geleid door Prof. Barker, tenslotte, worden de grondslagen gelegd voor een drietal geschiedwerken, die na

den oorlog door de samenwerking van de beste geallieerde historischrijvers uit alle landen tot stand zullen moeten komen en die, naar wij hopen, in alle beschaaft talen ter wereld zullen worden vertaald. Het zijn: een geschiedenis van de Europeesche beschaving, een geschiedenis van den huidige oorlog en een handboek voor het onderwijs in geschiedenis.

Nog een belangrijk probleem heeft van den beginne af de aandacht van de conferentie gehad, maar men was er in ruim een jaartijd niet veel verder mee gekomen. Wij bedoelen de voorbereiding van een Wereldorganisatie voor Opvoeding en Onderwijs. Het leek alsof ervaringen van voor den oorlog op dit gebied remmend werkten en alsof men den grooten sprong niet goed aandurfde van de huidige informele bijeenkomsten op een permanente organisatie met eigen statuten.

Totdat plotseling met waarlijk Amerikaanse voortvarendheid een delegatie uit de Vereenigde Staten daarin verandering heeft gebracht. Het geheim van hun spoedig succes is waarschijnlijk gelegen in het feit, dat hun voorstellen een tusschenvorm tusschen ministersconferenties en permanente wereldorganisatie belichaamen, zonder echter het uiteindelijk doel uit het oog te verliezen. De gedachte is, dat de ministersconferenties, die natuurlijk voorbestemd zijn om op te houden bij de bevrijding van Europa, bijtijds zullen worden omgezet in een organisatie van de Vereenigde Volkeren voor den wederopbouw op het gebied van Onderwijs en Cultuur. En — zooals wij reeds zeiden — in de statuten van dit lichaam is ruimte gelaten, om het op zijn beurt later om te zetten in een wereldomvattende organisatie ten

bate van opvoeding en onderwijs.

Deze trapsgewijze ontwikkeling heeft het voordeel, dat de vertegenwoordigers der thans bezette landen, die geen bindende besluiten willen nemen ten opzichte van een organisatie, waarover de menschen in bezet gebied beslissen moeten, zonder gewetensbezwaren kunnen medewerken. Een ander voordeel is, dat men nu begint samen te werken op den grondslag van een welomschreven en praktisch doel: wederopbouw, waarover in den gemeenschappelijken nood weinig verschil van meening kan bestaan. Loopt de machinerie van de nieuwe organisatie eenmaal geïncasseerd, dan kan men ze aan krachtproeven blootstellen, van het gehalte der problemen, waarmee het Internationaal Arbeidsbureau te worstelen heeft.

De delegatie, die door het Amerikaanse departement van buitenlandsche zaken gezonden was om met de ministersconferentie te Londen overleg te plegen, bestond uit den voorzitter, Fulbright, lid van het Congres; Prof. Studebaker, „Commissaris voor het Onderwijs”; Dr. Turner, Prof. Kefauver en Mej. Prof. Thompson, allen bekende onderwijsmensen en tenslotte Dr. MacLish, den grooten Amerikaanschen dichter, tevens bibliothecaris van het Congres.

Wij willen thans in het kort nagaan, waartoe de besprekingen tusschen deze delegatie en de ministersconferentie hebben geleid. Voorgesteld wordt, dat de uitgebreidere organisatie, waarin de ministersconferentie zal worden omgezet, de naam zal dragen van „United Nations Organization for Educational and Cultural Reconstruction”. Het uitgangspunt is de gedachte, dat de vrijheid van opvoeding voor alle volkeren ter wereld, en vrije uitwisseling van kennis en

(15)

Op 12 Juni j.l. bracht H.M. de Koningin een bezoek aan den Nederlandschen Marine Vliegdiens, waar Zij eenige decoraties uitreikte. De Koningin in gesprek met een sergeant der Mariniers.

saam tusschen die volkeren, onmisbaar zijn voor de handhaving van vrede en veiligheid.

Om hieroe de grondslagen te kunnen leggen stelt de nieuwe organisatie zich tot taak:

1. Den omvang vast te stellen van de vernietiging der culturele en opvoedkundige hulpproeven van de bezette gebieden en een program van actie te ontwikkelen, teneinde het onderwijs in al zijn geledingen weer op gang te krijgen, zij het met tijdelijke maatregelen. Hieronder valt ook de voorziening met- en de opleiding van leerkrachten.

2. Den omvang vast te stellen van de hulp, op het gebied van personeel en materieel, die noodig zal zijn om het onderwijsstelsel van deze landen op den langen duur in zijn geheel omvang te herstellen en na te gaan, in hoeverre internationale samenwerking hierbij van nut kan zijn.

3. Vast te stellen in hoeverre het cultureel bezit der verschillende landen vernietigd of gestolen is, en na te gaan in hoeverre door internationale samenwerking van bibliotheken, musea, archieven, producenten van laboratoriummateriaal, onderwijsinstellingen en dergelijke, bij den wederopbouw kan worden meegeworpen. Hierbij wordt zoowel aan kunstschatten, monumenten en gebouwen gedacht, als aan boeken, archivalia en laboratorium-apparatuur. Het probleem van de terugvoering of vergoeding van door de Duitschers gestolen materiaal valt echter geheel buiten het arbeidsveld van de nieuwe organisatie, daar dit aan de intergeallieerde wapenstilstandscommissie is opgedragen.

4. Het uitwisselen van inlichtingen tusschen de volkeren op het gebied van cultureelen en opvoedkundigen wederopbouw en het behulpzaam zijn bij onderlinge hulpverlening op dit gebied tusschen de volkeren.

5. Het voorbereiden van de stichting — na den oorlog — van een permanente organisatie voor opvoeding, onderwijs en culturele aangelegenheden.

Het lidmaatschap zal thans reeds

worden opengesteld voor alle Vereenigde Volkeren. Na den oorlog zullen ook andere volkeren op verzoek kunnen worden toegelaten door de jaarlijksche ledenvergadering. Deze Algemeene Ledenvergadering stelt het beleid van de organisatie vast, zij heeft het opperbeestuur, benoemt de leden van den Uitvoerenden Raad en den Directeur en wijzigt eventueel de statuten. Elk land heeft in de Ledenvergadering slechts één stem, onafhankelijk van zijn machtspositie in de wereld. Deze stem zal worden uitgebracht door een delegatie van maximum vijf personen, die de regering, het onafhankelijk in het verdere culturele leven in het betrokken land zullen vertegenwoordigen. Elk land regelt zelf de manier van aanwijzing dezer vijf vertegenwoordigers.

De dagelijkse leiding zal berusten bij een Uitvoerenden Raad van ten hoogste vijftien leden, door de Ledenvergadering aangewezen uit haar midden, ongeacht hun nationaliteit, doch zoodanig, dat geen twee leden tot hetzelfde land mogen behooren. Bovendien worden de leden niet geacht hun eigen land te vertegenwoordigen, doch uitsluitend de Ledenvergadering als geheel. Het eigenlijke werk voor den wederopbouw zal worden verricht door een — waarschijnlijk zeer omvangrijk — Bureau, onder leiding van een Directeur, aangewezen door de Ledenvergadering.

Het treffende in dit systeem is, dat het alle volkeren gelijke rechten geeft, omdat op cultureel gebied de economische of militaire machtspositie van een staat van weinig belang is. Anders staat het natuurlijk, wanneer de bekostiging ter sprake komt van het wederopbouwwerk in die landen, die uit eigen middelen zelfs de tijdelijke maatregelen om het onderwijs weer op gang te krijgen niet kunnen nemen. Hiervoor wordt ingesteld een *Noord-herstellingsfonds*, waartoe elk land dat daartoe in staat is, naar verhouding van zijn krachten zal moeten bijdragen. De grootte van deze bijdrage wordt vastgesteld

door de Ledenvergadering, doch niet dan met toestemming van het betrokken land en op grond van een rapport, door een speciaal comité uitgebracht. Dit comité, dat ook de gelden uit het Fonds aan de noodlijdende landen zal toewijzen, zal samengesteld zijn uit één vertegenwoordiger van elk der drie landen die het meeste zullen moeten bijdragen en drie vertegenwoordigers van andere landen, aangewezen door den Uitvoerenden Raad. Het is niet meer dan billijk, dat deze regeling een grootten invloed geeft aan die statuten, waar tenslotte de hulp grootendeels vandaan moet komen.

Verder wordt nog voorgesteld, dat aan de nieuwe organisatie in alle landen, die lid zijn, rechtspersoonlijkheid zal worden verleend en dat haar leden diplomatieke immuniteit zullen genieten. Met het oog op de eventuele stichting van een nieuwe volkerenbond in den een of anderen vorm, wordt tevens voorgesteld, dat de nieuwe organisatie, bij besluit van de Ledenvergadering, zal kunnen deel uitmaken van zulk een internationale organisatie.

Hoewel voor het inwerkingtreden van de nieuwe organisatie het fiat van twintig staten noodig is, gelooven wij niet optimistisch te zijn, wanneer wij meenen, dat we hierop niet lang zullen behoeven te wachten. Immers: de voorgestelde statuten zijn opgesteld door de betrokken ministers van onderwijs persoonlijk, of door hun onmiddellijke vertegenwoordigers en adviseurs. Deze statuten zijn nu aan de regeringen ter bekrachtiging gezonden, maar het zijn deze zelfde ministers die daarvoor hun regeringen van advies moeten dienen.

Het welbegrepen belang van het onderwijs in de thans nog bezette gebieden vereischt, dat met bekwaam spoed wordt gehandeld, want wie spoedig helpt, helpt dubbel. En daarmee zal dan tevens het vraagstuk van een permanente wereldorganisatie een groote stap nader tot de oplossing zijn gekomen.

Ons Foto-Bijvoegsel

DE OORLOG AAN ALLE FRONTEN

VRIJHEID VAN DRUKPERS NA VIER JAAR LEUGEN.
De hoofdredacteur en zijn medewerkers bekijken de eerste vrije bovengrondse krant, die onmiddellijk na de bevrijding uitkwam.

(16)

Amerikaansche soldaten rennen voorwaarts door een rookgordijn.

Onze opmarsch — hun terugtocht.

NORMANDIE EN BRETAGNE

De Veroveraar van Bretagne —
GENERAAL OMAR BRADLEY

Organisation Todt — Dood!

DE AANVAL OP DE SPIL VAN HET DUISCHTE FRONT.
 GENERAAL MONTGOMERY'S TANKS VALLEN AAN OVER DE ORNE.

Twee leiders der Fransche ondergrondse groepen in Bayeux, worden na de bevrijding gedecoreerd.

Zoals in dit Fransche dorp, zoo zal eens de Nazi-vlag verbrand en verbannen worden in gansch Europa.

In 9 dagen bevrijdden de Amerikanen 1500 k.m. Franschen bodem. Rennes, de oude hoofdstad van Bretagne, op den dag der bevrijding.

Spotlied zonder woorden.

Een der met raketten bewapende Typhoons, die zoo'n groote rol hebben gespeeld bij de vernietiging van Duitsche tanks.

Ondergrondse en bovengrondse strijders reiken elkaar de hand.

OOSTELIJK FRONT

Het „Herrenvolk“ geeft zich over aan drie „moerasmenschen“.

De weg van Stalingrad naar Berlijn is geplaveid met wrakken.

Voorwaarts naar het Westen! De Russische opmarsch naar Lemberg.

Hun intocht in de stad, waar zij eens hotels bespraken.

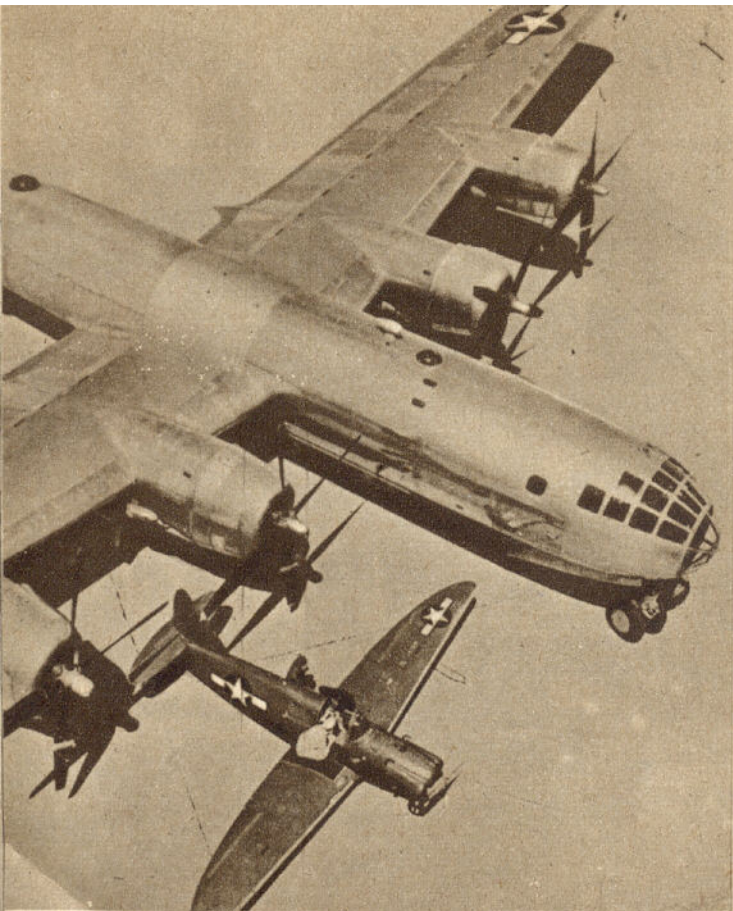

Russische tanks rukken op naar Polen en rijden langs een gesneuvelden Duitschen soldaat.

STILLE OCEAAN

Dwars door de verpletterde palmen rukken Amerikaansche tanks voorwaarts op het atol Kwajalein.

Een der Super-Vliegende Forten, waarmee de Amerikanen doelen in Japan hebben gebombardeerd, en een oefenvliegtuig, dat de enorme afmetingen van het fort toont.

Een Britsche en een Amerikaansche soldaat brengen eenige Japanners op, die aan de Noordkust van Nieuw-Guinea gevangen werden genomen.

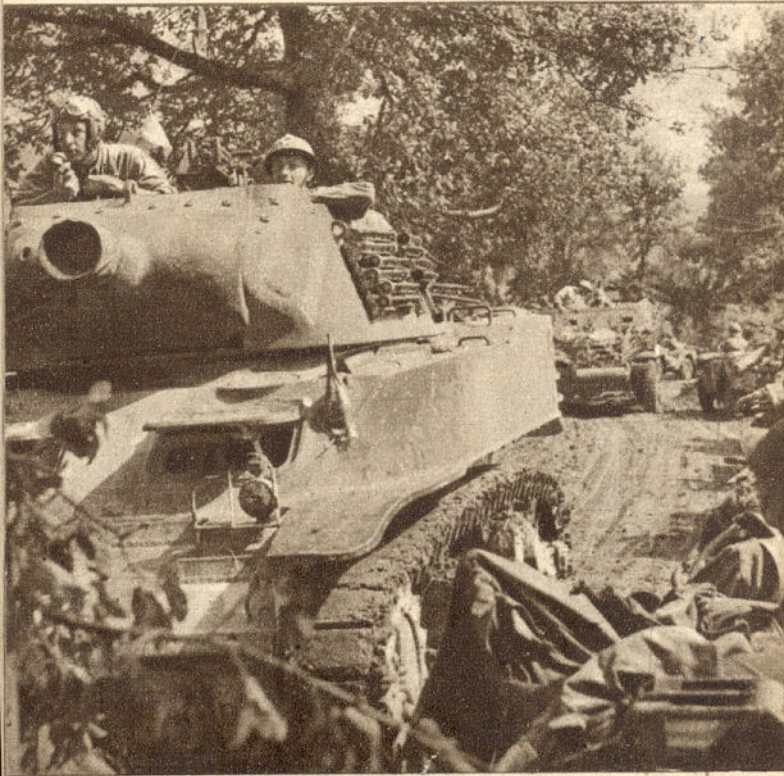

Naast den strijd tegen de Japanners voeren de Geallieerden tevens een strijd tegen de malaria. Twee Amerikaansche ingenieurs onderzoeken het water van een pool in Nieuw-Guinea op broedplaatsen van moskieten.

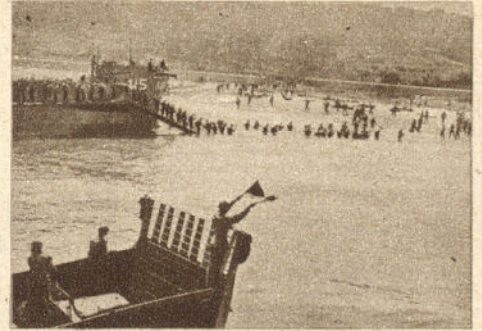

ITALIE EN Z. FRANKRIJK

Een Fransche gemotoriseerde colonne trekt op in Noord-Italië.

Na de landing in Normandië de gelukke aanval op Zuid-Frankrijk. (radiofoto.)

De Britten ruimen den laatsten weerstand in een Italiaansch dorp op.

„ZUID-ENGLAND”

Met vlamme staart brohnt de „vliegende bom” over de stad. Een knal, en een zwarte rookkolom stijgt op.

de motor stopt en de bom suist naar beneden. Even later is het opruimingswerk reeds aan den gang.

Inboorlingen van Nieuw-Guinea bekijken met verbazing den reuzenvogel, die op hun eiland is neergestreden

De herovering van Nieuw-Guinea

Door een Indischen medewerker

OK bij bedachtzame tempering van de vreugde, welke de herovering van Hollandia en van de andere steunpunten op de Noordkust van Nieuw-Guinea begrijpelijk heeft gewekt, blijft het een vaststaand feit, dat deze gebeurtenis van bijzondere betekenis is. Zij ontleent haar belang vooral hieraan, dat thans duidelijker dan tot dusver de tegenwoordige stand van zaken in den oorlog in den Zuid-Westelijken Stille Oceaan zichtbaar wordt en tegelijk de waarschijnlijke ontwikkeling van de gebeurtenissen met betrekking tot Nederlandsch-Indië in een nabije toekomst.

Opmerkelijk is hierbij, (gelijk nader zal worden ontvouwd), dat het beeld zooals wij dat verkrijgen aan de hand van gegevens en doelstellingen aan onzen kant, zeer wel past bij datgene wat wij weten of kunnen afeiden aangaande de doelstellingen en methoden aan den kant van Japan. Verwonderlijk is

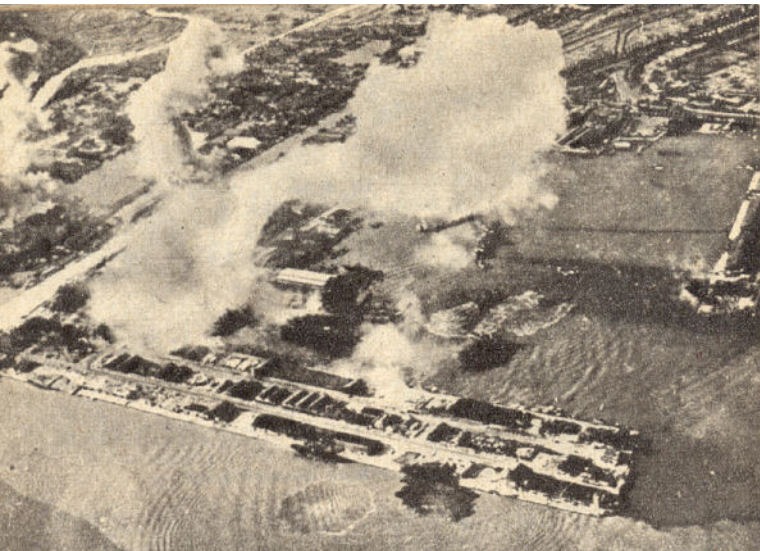
dit overigens niet, waar de meeste oorlogen en ook die in den Stille Oceaan terug te brengen zijn tot botsingen van nationale machtsorganisaties, ingezet ter wille van hedendaagsche of toekomstige levensbegeerten, doch afhankelijk van het begrip der leiders omtrent de begrensdheid van het beschikbare oorlogspotentieel en het meest doelmatige gebruik daarvan. Dat alles is min of meer nauwkeurig kenbaar.

Wie van den aanvang af getracht heeft den oorlog in het Verre Oosten ook zuiver verstandelijk waar te nemen, ziet in de herbezetting van Nieuw-Guinea de heldere bevestiging van een aantal positieve gegevens, welke men benutten moet voor een deugdelijk oordeel over hetgeen gebeurd is en hetgeen waarschijnlijk gebeuren gaat: de in letterlijken zin overweldigende materiele overmacht van Amerika welke geleidelijk tot aanwending is gekomen; de plotselinge en sprongwijze

opstotende tactiek van onze bondgenooten; de onophoudelijk naar het Noord-Westen gerichte aanval der Amerikanen welke de Philipijnen en uiteindelijk de kust van China in de kijkers heeft; het verzekeren van flankdekkingen op de kusten en eilanden aan bakboord en stuurboord. Aan den Japanschen kant ziet men daarentegen thans bevestigd de drijfveren van dat haastige vooruitdringen in begin 1942, zoover als de aanvalsgolf van die maanden slechts dragen wilde: de pogingen de alom geleide Japansche garnizoenen spoedig zoo goed mogelijk onafhankelijk te maken van aanvoeren overzee; en ten slotte de speculatie op de bereidheid van den soldaat om ook op technisch verloren posten te vechten tot den dood.

In de richting van deze ontwikkeling in het verleden en het heden is het mogelijk — maar ook redelijk verantwoord — thans de omtrekken te ontwaren van de situatie van

Britse, Amerikaanse, Nederlandse, Australische en Franse vlegers namen deel aan een aanval op Soerabaja. Tien Japansche schepen werden tot zinken gebracht of beschadigd, een raffinaderij werd vernietigd, een droogdok beschadigd en een fabriek van vliegtuigonderdelen in puin gegooid.

gehand of elders waren gebonden. Wetende dat deze voor Japan gunstige samenloop van omstandigheden onherroepelijk eens een einde zou nemen, hebben zij klaarblijkelijk en in militair, en in politiek opzicht de consequenties daaruit getrokken.

Zoo verstaat men, dat de Japanners reeds van eind 1942 af in Nederlandsch-Indië sedert de bezetting in de eerste helft van 1942, hun ijveren voor opvoering van de economische productie en hun politieke beïnvloeding van de Inheemsche bevolking. Anders dan op het vasteland van Azië, (in Man-tsoerije, China, Indo-China, Thailand en Birma) hing hier in 1942 de ontplooiing van een Japans militair overwicht geheel af van twee dingen: en van lange kwetsbare zeevelden, en van de omstandigheid dat hun onbetwisbaar sterkere tegenstanders of tijdelijk waren

tersche imperialisme. Vandaar de grootscheepsche toekenning van geheele of gedeeltelijke onafhankelijkheid door Japan aan de bevolkingen van geschied, waar zijn heerschappij tocht slechts tijdelijk zou zijn (een methode, in laatste instantie bedoelend om bij verlies van den militairen oorlog althans een hoeveelheid politieke ontploofingsmiddelen onder de terugkeerende tegenstanders achter te laten). Vandaar ook de pogingen der Japanners om hulpstroepen te recrutereren uit de inheemsche bevolkingen. En ten slotte, op materieel gebied, hun streven om den achter te laten strijdkrachten een van Japan overzee onafhankelijke economische basis te verschaffen, door de opvoering of vestiging van bepaalde industrieën.

Het spreekt vanzelf, dat dergelijke gevolgtrekkingen het welkom perspectief openen van een oorlog om Nederlandsch-Indië, waarbij de rollen van 1942 zouden zijn omgekeerd. Evenwel zou het schade-lijk zijn, wanneer deze gedachte zou leiden tot gemakzuchtige opvattingen omtrent de moeilijkheden, welke wij zullen hebben te ontmoeten op den weg naar een hersteld gezag van het Koninkrijk over het gebiedsdeel in Oost-Azië.

Integendeel, het wordt nu de hoogste tijd, dat de Nederlanders aan den eenen kant en de Indonesische bevolking aan den anderen, zich zoowel individueel als in vereniging gaan rekenschap geven van de zware inspanning welke ons in den komende tijd ter wille van Indië te wachten staat.

Aan den Indonesischen kant schijnt het toekomstvraagstuk, vooral na de opgedane ervaringen, betrekkelijk eenvoudig. Bij de verhoudingen tusschen de v. en op aarde zoals die zich nu eenmaal in werkelijkheid voordoen, is het niet moeilijk in redelijkheid in te zien, dat in onzen tijd voor den Indonesischen nationalen levenswil geen meer verkieslijk verscheid is te ontwaren dan een samengaan, op waardige zelf aanvaarde wijze, met het

gematigde Nederlandsche volk in een Staatsverband. Elke andere denkbare levenswijze speelt vroeger of later onheil. Gegeven de gelegenheid, laat geen volk na te resporen, naar de mate van zijn krachten, in de richting van zijn politiek instinct.

Voor het Nederlandsche volk echter is meer noodig, waar het om Indië gaat.

Geraakte het ooit los van Indië, verstoken van de nationale inspiratie welke op geestelijk en op stoffelijk gebied uitgaat van de leidende functie in de groote organisatie van het Koninkrijk, dan zou ons volk geleidelijk anders moeten worden, en onherroepelijk minder dan het is. Doch een vitaal volk als het onze streeft naar de toekomst, naar gezonden groei en naar volle ontplooiing van al zulke vermogens als wij juist in Indië tot in lengte van dagen ruijschoots tot aanwending kunnen brengen.

Onbeperkte inzet van alle krachten

Het wezenlijk herstel van het Koninkrijk in het Oosten, waarmee zodoende Nederlands lot in de toekomst nauw verbonden is, hangt voor een groot deel af van den feitlijken invloed, dien wij daar nu en in de volgende jaren op de ontwikkeling der gebeurtenissen kunnen doen gelden. Hiervolgt, dat in dit verband mag en moet worden gevergd de onbeperkte inzet van de menselijke en materiele krachten, waarover wij thans beschikken en waarover wij later de beschikking zullen herkrijgen.

Deze zware nationale taak echter kan alleen dan met vertrouwen worden ondernomen, wanneer in Nederland kan worden gerekend op een eenvoudige, vanzelfsprekende, maar algemeene volksovertuiging, als politieke realiteit gelijkwaardig aan onze onvoorwaardelijke onafhankelijkheidsbegeerte, dat de nationale existentie van het Koninkrijk staat of valt met Nederlandsch-Indië, weshalve elk offer, ook het zwaarste, ervoor gebracht moet worden.

Nederlandsch-Indië in een betrekkelijk nabij te rekenen toekomst. Een fase van den oorlog teekent zich dan af, waarbij het groote scheepvaartverkeer tusschen het Japansche machts- en industrieelcentrum in het Noorden en den Indischen archipel in het Zuiden, zoodanig niet tot stilstand gekomen, dan toch uiterst beperkt en riskant kan zijn geworden. De Japansche oorlogsvloot, grootelijks in zwaarte en getal door de zeemacht der bondgenooten overtroffen, zal naar redelijk vermoeden slechts met spaarzaamheid worden ingezet voor vitaler doeleinden dicht bij huis, nl. de verdediging van steeds nauwer geworden machtskringen om het

middelpunt van den tegenwoordigen Japanschen staat en van de inwendige verbindingslijnen in deze engere sfeer. Zoo kan men dan tegen dien tijd Nederlandsch-Indië zien (met Malaya en Singapore) als een gebied, bezet met Japansche land- en luchtmacht, wellicht met wat Japansche marine op de van vroeger bekende steunpunten, doch vrijwel geheel op zichzelf aangewezen. De strategische opgave van Japan zou dan zijn, dit gebied, den drempel tusschen den Indischen en den Stillen Oceaan, zoo lang mogelijk te houden tegen de sterkere tegenstanders, wier macht het terrein van Noord-West over het Zuiden tot

Noord-Oost en het Noorden als een sikkeld zou omklemmen.

Zie nu in dit licht de bezigheid der Japanners in Nederlandsch-Indië sedert de bezetting in de eerste helft van 1942, hun ijveren voor opvoering van de economische productie en hun politieke beïnvloeding van de Inheemsche bevolking. Anders dan op het vasteland van Azië, (in Man-tsoerije, China, Indo-China, Thailand en Birma) hing hier in 1942 de ontplooiing van een Japans militair overwicht geheel af van twee dingen: en van lange kwetsbare zeevelden, en van de omstandigheid dat hun onbetwisbaar sterkere tegenstanders of tijdelijk waren

(34)

Het Lot der Landverraders

Vrij bewerkt naar „Le Musée Grévin” van den ondergrondschen Franschen dichter François la Colère.

In 't vierde jaar van de apocalyps Komt een vreemd licht de dageraad voorspellen. Is dit het naadrend einde van de éclips? De hoop gaat ritlend door het stroo der cellen.

De nacht gaat kraken als een deur, die knerpt: Het zijn de beulen, die naar huis toe sluipen. Hun lijfwacht heeft haar waakzaamheid verscherpt. Toch beven zij, want hun gewaden druipen

Van 't bloed, dat aan elk wasschen weerstand biedt En hen belet, de schuld van zich te schuiven. „Maar welke staat erkent 't asyrecht niet?” Hun barsche stemmen kirren nu als duiven.

Eens waren wij het vraatsel voor hun hengsten Wier hoefslag vonken uit de keien sloeg; Zij brulden om het gillen der beangsten; En striemden, wie naar recht en regel vroeg.

Die watertandende het recht schoffeerden Pleiten nu voor de wet met heilig vuur; Maar door het masker dezer snelbekeerden Gluren de trekken van hun gluiplatuur.

Zij, die de standbeelden der helden sloopen En laf bejubelden des vijands leus; Zij, die het vleesch van 't vaderland verkoopen, Rauw of geroosterd, naar des vijands keus,

Die 't gif spuiten in de gezwollen puisten Wriemelend door de nacht, die jeukt en bijt — De dageraad zal tusschen koopren vuisten Verpletteren hun volgezogenheid.

Eens gnuifden zij bij 't angstig kinderhulpen Brallend als helden in des vijands rok; Nu zijn ze als kussens, die wijd openpuilen Met ingewanden van vervuild kapok.

Hun moorden zijn geteld; en afgesloten Is 't grootboek van der landverraders schuld. Geen hunner namen is ons ooit ontschoten; Wij hebben eeg verschrikkelijk geduld.

Laat hen met breed gebaar beredeneeren Het kromme recht van hun verloren zaak! Vogelverschrikkers zijn 't: hun slappe kleeren Hangen reeds leeg te fladderen aan een staak.

Laat hen maar schermen met gebroken degen: De dag komt, waaraan geen van hen geloofd: Die hen nu ziet voorbijgaan op de wegen, Die ziet al rompen wandelen zonder hoofd.

Bang zij 'n, bang, voor alles wat er ademt. Bang voor een wiegeliel, een vogelvlucht: Een hartslag doet hen sidderen; in den avond Krimpen ze in elkaar bij 't kleinste gerucht.

Rondom hun bed hooren zij passen schuiften, Zij werpen zich van de eene op de andere zij; Waar droomen zij toch van, dat zij zoo huijveren? Wie gaat daar aan hun voetenend voorbij?

Schroeiend en sissend door hun gillend droomen Woelt 't brandijzer van de herinnering. Nu is voor hen de slechte tijd gekomen; Nu is het hun beurt voor de marteling.

En ieder ziet, hoe valsche slangen sluipen Hun mond uit, die van blanke duiven sprak. En ieder ziet de zwarte kringen kruipen Rondom hun oogen, die de zon ontstak.

Zij lachten om de doodsangst van de Joden; Hun schrokfestijn terge de ons broodsgebrek; En ieder ziet, hoe achter hen een doode Een wervel aanwijst van hun gladde nek.

En ieder ziet de toekomst naar hen tasten: Een wentlend wiel, dat rollend naar hen grijpt. En ieder hoort den aanklager gelasten Dat er geen misdadard onvergolden blijft.

Nog wandelen, tot bedrog der argeloozen Hun uitgestelde lijken over straat; Zij dragen in hun vleesch, gelijk leprozen 't Merk, van wat onvermijdelijk komen gaat.

A. DEN DOOLAARD.

STRAATTOONEELTJE IN EEN NORMANDISCHE STAD. Vrouwen, die met Moffen loopen. Moeten 't met 'd' haar bekoopen.

Verzet tegen de totale mobilisatie - waarom en hoe?

De Duitse regering, die het onvermijdelijk einde ziet naderen, heeft bij monde van Goebbels de nieuwste en laatste totale mobilisatie afgekondigd voor Duitsland en de bezette gebieden. Dit feit brengt natuurlijk voor bezet Nederland vele vragen met zich mede. Deze vallen uiteen in twee gedeeltes:

1. Op welke wijze kan Nederland zich hiertegen verzetten?
2. Welke richtlijnen kunnen vanuit Londen gegeven worden?

Men wil ons wel toestaan te beginnen met punt 2, ook al, omdat het standpunt hier kort en duidelijk geformuleerd kan worden.

Op 4 Februari 1943 heeft de Nederlandse regering bij monde van Minister President Prof. P. S. Gerbrandy een lastgeving uitgevaardigd, naderhand herhaaldelijk bekrachtigd, tot het gehele personeel in overheidsdienst, welke als volgt kan worden samengevat: *Werk alle maatregelen tegen, benevens alle voorbereidingen tot die maatregelen, welke kunnen dienen tot verhoging van 's vijands oorlogskracht.* Ieder in overheidsdienst, die dus werkt aan lijsten van slachtoffers voor de Duitse slavenmarkt, of, wat even noodlottig is, aan het opstellen van uitzonderingen op die lijsten, handelt dus bewust tegen de lastgeving der Nederlandse regering in. Ieder in overheidsdienst, politiekman of niet, die Nederlanders, bestemd voor de Duitse slavenmarkt, opspoort of helpt opsporen, identificeert of helpt identificeren, aanhoudt of helpt aanhouden, wegvoert of helpt wegvoeren, handelt

regelrecht tegen de lastgeving der Nederlandse regering in. Wij vestigen er nadrukkelijk de aandacht op, dat deze regeringslastgeving in volten omvang geldig blijft.

Wij meenen voorts te handelen in den geest van het bezette gebied, wanneer wij hieraan toevoegen dat b.v. de ondergrondse groepen geschaard rond „Vrij Nederland” en „Het Parool” in een manifest uitdrukkelijk hebben verklaard, dat zij niet alleen het personeel in overheidsdienst, doch elken Nederlander verplicht achten deze regeringslastgeving op te volgen.

Het blijft echter niet alleen bij slavenjachten; de Duitsers dwingen ook vele Nederlanders tot werk, regelrecht in strijd met het landoorlog-reglement. Artikel 53 zegt, dat diensten te verrichten door de bevolking voor een bezettingsleger, nimmer van zoodanigen aard mogen zijn, dat de bevolking daardoor verplicht wordt, deel te nemen aan krijgsoperaties tegen eigen land.

Het bruikbaar maken van vernielde, of de aanleg van nieuwe Duitse vliegvelden, het aanleggen van alle soorten versterkingen voor de Wehrmacht, ja ook het afschieten van een stuk polder, opdat de vijand de rest kan gebruiken als militair inundatiegebied, het wachlopen tegen sabotage door Nederlandse patriotten bij installaties der Wehrmacht, het wachhouden in gemeentehuizen, distributie-bureaus enz. tegen overvallen door vrijheidsstrijders — het is alles deelnemen aan krijgsoperaties tegen eigen land. De Nederlandse vrijheidsstrijder, die zich meester

maakt van bescheiden, met het doel Nederlanders te helpen om den strijd tegen den vijand voort te zetten, handelt in den geest der regeringslastgeving, omdat hij werk doet dat personeel in overheidsdienst verzuimde te doen, om welke reden dan ook. In het bijzonder de burgemeesters hebben in dit verband een duidelijke taak. De Regering heeft hen uitdrukkelijk gelast hun ingezetenen op Duitsch bevel niet op te roepen voor het verrichten van werk, dat de Duitse oorlogvoering ten goede komt.

Wie de lastgeving der regering wil opvolgen, wie met het internationaal recht aan zijn zijde principieel weigert diensten voor den vijand te verrichten, die heeft vroeg of laat dikwijls maar één uitweg: onderduiken.

Zo lang de mogelijkheid tot onderduiken niet bestaat moet werk voor den vijand op alle mogelijke manieren worden verricht. Over de methoden daartoe is men in Nederland voldoende op de hoogte.

Het onderduiken is een probleem op zichzelf, en ondergrondse groepen in bezet gebied hebben er genoeg kostbaren raad over gegeven. Wij kunnen en willen dien dus slechts samenvatten:

Op de vraag: Hoe en waar onderduiken, kunnen wij hier natuurlijk niet antwoorden. Wie werkelijk onderduiken wil, die vindt meestal den weg wel. Het gaat echter niet alleen om den weg, doch ook om de middelen, in den meest prozaïsch en financieel zin van het woord. Onderduiken met geld is gemakkelijker dan zonder; dit is jammer, maar waar. Dit betekent dus niet alleen een beroep op alle huizen, waar nog een bed of kermisbed over is, maar tevens op alle geldbuidels, waar nog geld in voor is, in het bijzonder voor hen voor wie onderduiken een gezinsprobleem vormt.

Sommige gehuwde arbeiders met kinderen zouden wel onderduiken, als ze hun gezin maar verzorgd wisten. Voor kostwinners is de zaak net zoo. Het is aangewezen, dat pa-

Enkele maanden geleden blixen Fransche ondergrondse strijders ammunitiedeps in Grenoble op. De Duitschers namen hierop een aantal gijzelaars gevang, die zij, ondanks het dringend verzoek van de patriotten, weigerden los te laten. Als gevolg van deze weigering werden barakken opgeblazen, waarbij 220 Duitschers werden gedood en 500 gewond.

(38)

richten. De vijand immers probeert in diensbetrokkingen, b.v. bij post en tram, zooveel mogelijk mannen door vrouwen te vervangen. Elke vrouw, die een man vangt, dient te beseffen, dat zij een man het land uitjaagt naar de Duitse hel; en dat is weer een man minder, onontbeerlijk voor den opbouw van het nieuwe Nederland.

Nu de laatste fase is aangebroken zal de vijand ongetwijfeld probeeren onze laatste reserves vrijheidsstrijders te decimeeren, door laffe weerwraak op gevangenen, zooals helaas reeds is geschied, door provocatie, door verraad, door menschenjacht. Wij weten met trots dat de vrijheidsstrijders zich door weerwraak niet zullen laten intimideeren. Zij weten dat staken van den strijd zou zijn: handelen tegen den geest der gevallenen in. Dubbele voorzichtigheid in deze laatste fase blijft echter geboden, en de ondergrondse pers heeft dit herhaaldelijk tot uitdrukking gebracht. Wij willen dit slechts onderstrepen.

Laat U niet, overmoedig geworden door de militaire gebeurtenissen, verleden om Uw oude, langzame maar beproefde methode prijs te geven. Hoedt U meer dan ooit voor kletsousen. Wij roepen hierbij de hulp der gansche bevolking in om allen, die in het openbaar sterke verhalen vertellen over ondergrondse strijd en strijders, over contacten met den „overkant” e.d., geducht op hun nummer te zetten. Wie kletst, werkt voor den vijand. Het bloed van vrijheidsstrijders, die, zooals helaas maar al te veel is voorgekomen, door loslippige bluffers in den dood zijn gekleest, komt neer op de hoofden dergenen, die, na vier jaar Gestapojachten, nog geen wacht voor hun mond weten te zetten.

Dat de ondergrondse strijder zich tevens hoede voor de laatkomers in de illegale wereld, die voor de bevrijding nog eventjes mee willen doen. Dergelijke overvarenen kunnen slechts ongelukken aanrichten. Elke ondergrondse

strijder zij voorzichtiger dan ooit in het aanknoopen van nieuwe relaties. Weiger alle opdrachten die op een ander terrein liggen dan het Uwe, tenzij in uiterste noodzaak. Een mensch heeft maar één lichaam en één stel zenuwen. Werk vooral met schuilnamen en ontmoet Uw relaties liever buiten in den regen dan hun Uw adres af te staan en Uw telefoonnummer, zoo dit nog bestaat. Zorg voor duidelijke afspraken met Uw medewerkers; weet, hoe U elkaar kent, waar en wanneer U elkaar ontmoet hebt, de reden waarom zij tezamen zijn. Dit is noodzakelijk bij eventueel verhoor en confrontatie. Elke noodzakelijke leugen moet over en weer doordacht en steekhoudend zijn. Schrijf zoo weinig mogelijk op en berg belastend materiaal elders. Huis en portefeuille van elken ondergrondsch werker moeten „schoon” zijn. Is iemand uit Uw groep gearresteerd, houdt er dan rekening mede dat hij „doorslaat!” en namen en adressen noemt. Wantrouw aanvankelijk elken vrijgelatene, ook al is het Uw beste vriend. Wellicht volgt de Gestapo hem. Het komt helaas ook voor, dat de Duitschers iemand vrijlaten, nadat hij zich heeft laten africhten tot lokvogel. Vergewis U of een adres zuiver is voor gij het betreft, en voor gij de huusdeur binnen gaat. Dit is moeilijk, want de Gestapo kent reeds vele trucs der ondergrondse strijders toegepast. Bedenk tenslotte, dat oververmoede en nerveuze werkers een gevaar vormen voor hun groep. Wees sterk in het bewustzijn dat dit de laatste fase is, maar wees daarom dubbel behoedzaam.

Tusschen het oogblik dat dit artikel geschreven wordt en de bevrijding, kunnen vele dingen gebeuren. Op een gegeven oomblik zouden er massale verzetsbewegingen kunnen ontstaan. Waar Nederland reeds de Februari-staking en de Mei-stakingen uitgestreden heeft, daar zullen ondergrondse groepen reeds de daaruit

met bloed betaalde conclusies hebben getrokken. Zo lang de vijand krachtig is, is elke volksbeweging, die niet gedragen wordt door organisatie, hachelijk. Wanneer er verzet is in diensten en bedrijven, dan dient dit verzet verticaal georganiseerd te zijn: Ieder dient zich gedekt te weten door zijn superieur, om zelf leiding te geven aan degenen, die aan hem ondergeschikt zijn. Dit mag echter het initiatief van den enkeling niet uitsluiten: baanbrekers moeten er altijd zijn. De practijk leert, dat zoogenaamde wilde stakingen, niet gebonden aan een tijdslimiet en niet gericht op een scherp afgebakend doel, gedoemd zijn te verlopen. Wij meenen in dit verband te mogen wijzen op de welgelukte Juni-stakingen in Kopenhagen, die enkel gericht waren op de verwijdering uit de stad van de Deense SS, en die daarom geslaagd zijn, ook omdat er een goede organisatie achter zat. Wanneer de vijand eenmaal in verwarring begint te geraken. Komt het beeld natuurlijk anders te liggen, maar ook dan blijft organisatie een primaire eisch.

Tenslotte dit. Mochten de gevechtshandelingen ooit Nederlands grondgebied gaan bestrijken, dan zal de vijand er zijn voordeel in zien in bepaalde omstandigheden zooveel mogelijk menschen de straat en de wegen op te jagen, teneinde den Geallieerden opmarsch te bemoeilijken. Duitse radio-uitzendingen voorzichtigheidsshalve op het Verre Oosten gericht (b.v. Transocean van 26.7.44) hebben geopenbaard welke schromelijke ellende hiervan het gevolg is voor de bevolking. Wilt gij de Geallieerden helpen, blijf dan zooveel mogelijk waar gij zijt.

En tot de bevrijding aan Neerland's poorten klopt: Geen man en geen vrouw voor de moffen-mobilisatie!

Na overleg met Engelslandvaarders samengesteld door A. DEN DOOLAARD.

(40)

Tijdens den opstand in Denemarken wierpen de patriotten barricades op met de Deense vlag in top, en ontstaken een vreugdevuur.

Het dagelijksch leven op een onderzeeboot

Kapitein van Dulm op de brug van zijn onderzeeër, die in snelle vaart door het water snijdt, terwijl de mannen in de „badkuip“ op den uitkijk zitten naar den vijand.

„DE WERVELWIND“ heeft mij gevraagd U iets te vertellen over het dagelijksch leven op een onderzeeboot. Het spreekt tot een ieders verbeelding, en toch kan men er zich geen voorstelling van maken. Voor de ingewijden, die antwoord op die vraag moeten geven, is het ook al weer niet zoo makkelijk, omdat het hun zoo normaal lijkt.

Als we op patrouille zijn (voor de Geallieerde onderzeeboten betekent dat altijd in vijandelijke wateren) wordt de dag nacht en omgekeerd en daarmee ook het leven aan boord. Want overdag zijn wij onder water en eerst na donker komen wij boven om de accu-batterij op te laden en het hoogdruk-luchtnet weer op peil te brengen.

Om de nu toch al zwaar wordende lucht niet nog meer te bezwangeren, wordt er onder water niet gekookt. Dus is nu het middageten gesteld op middernacht, ontbijt om zes uur 's avonds en de avondboterham, theewater bij de Marine, om zes uur 's morgens.

Die tijdsverschillen van zes uur houden verband met de oorlogswachten, zes uur op en zes uur af.

Met de oorlogswacht wordt telkens de halve bemanning afgelost, en het schaften loopt dan van een half uur vóór tot een half uur na het aflossen. De lange ruk van twaalf uur wordt halfweg onderbroken door een bord soep. Daarenboven wordt aan iedere wacht om de twee uur nog koffie en poerret (cacao) uitgedeeld.

Iedere leek, die de kleine elektrische kombuis ziet, verbaast zich er altijd over hoe het ter wereld mogelijk is, dat daarop al dat eten klaar gemaakt wordt. En daarbij moet men niet vergeten, dat de kok dan ook nog elken nacht brood bakt. Vooral in de tropen is dat geen pretje in de hitte.

Behalve het brood en de aard-appelen kan er maar voor enkele dagen verscheeten meegenomen worden; verder is men op blikken aangewezen. Wat fruit, citroensap en pillen moeten dan de hoogstnoodige vitamines verschaffen. Een regelmatig terugkerende tractatie, kunststuk van den kok, is „Rijst-tafel belazer“.

Naast den kok moet hier de verdienste genoemd worden van den konstabel, die niet alleen het kanon bedient, maar ook als bojteller en inkoopert optreedt. Over

de heele wereld heeft hij kans gezien de juiste voorraden in te slaan, en er voor gezorgd dat het Hollandsche karakter van het schaften niet verloren ging. Het was voor een aantal Engelandvaarders, die onderweg op hun tocht naar Engeland bij mij aan boord kwamen, dan ook een bijzondere gewaarwording, Hollandsche pot op vrijen Hollandschen grond te krijgen.

Wat een begin! zult ge opmerken; alles draait om de „hap“. Ja, het lijkt erg materialistisch in dezen tijd, maar het is op onderzeeboten belangrijk. Want het is de eenige afdeling, die de lange dag ons geeft, tenzij de vijand voor afwisseling zorgt. Maar helaas voor ons is zijn scheepvaart niet van dien aard, dat we het daar druk mee kunnen hebben.

Hoe vaak liggen we niet een heele patrouille van twee of drie weken op den loer en komt er niets langs. En dan wordt de sleur verlend. Jeder geluidje en ieder wolkje aan de kim is welkom, want het kan de zoo lang verwachte prooi beteekenen, zelfs al bijt zoo'n ding wel eens van zich af, en worden we dan zooals het aan boord heet „weer op een lage pit gedrukt“. Een pit echter, die

(42)

gelukkig steeds weer is opgevlamd.

Ook in den aanval doen wij het met de oorlogswachtdivisie die dan op post zit. De geoeffendheid van het geroutineerde personeel is van dien aard, dat we geen speciale bezetting voor de alarmposten noodig hebben. De rest laten we dus rustig liggen, want het „kan best zijn dat het niet eens tot een aanval komt. Gaat de aanval wel door, dan komt er in den regel daarna van rust niet veel meer. En alle slaap dien we hebben gehad, kan ons niet ontnomen worden. Aan den anderen kant is soms het ontwaaken van de slapers heel wreed. De explosies van torpedo's of dieptebommen vertellen hun dan pas dat er weer iets aan de hand is. En dan is het bewonderenswaardig om die zelfbeheersching te zien, waarmee zij oogen-schijnlijk rustig in hun kooien blijven liggen. Het totale gemis van een eigen verblijf laat zich dan pas eerst goed voelen. Hoe groot de schrik of angst ook zouden zijn, men kan en mag ze tegenover de anderen niet toonen. Want men kan nog steeds van voor naar achter kijken in de boot en een ieder die zich zou aanstellen loopt dadelijk in de gaten.

De onderlinge band

Tijdens zoo'n aanval is het een groot voorrecht en voordeel voor Commandant en Wachtofficiëren om te weten wat er eigenlijk gaande is. De rest kan slechts gissen wat er gebeurd is of te geburen staat. Voor hen is alles weer duister. Zoodra de omstandigheden het toelaten gaat er dan wel een van de officieren rond om den toestand uit te leggen, maar dat is ook alles wat er aan te doen is.

Geen lof is dan ook te groot voor de menschen, die rustig hun werk blijven doen of rustig blijven liggen in die doodstille boot, waar de stilte alleen maar verstoord wordt door de daverende geluiden van de explosies of het nog meer enerverende geluid van nabijge schroeven van de jagers.

In deze oogenblikken groeit de band, in samen doorleefd gevaar, en ontstaat dat vertrouwen in den „ouwe“, den Commandant, die hen al eerder uit de narigheid heeft gebracht en het nu ook wel weer zal scheeren. Omgekeerd geeft de zware verantwoordelijkheid voor het leven van die vijftig man een liefde voor het personeel, die sterker wordt naarmate de gevaren grooter waren.

Hollandsche humor

Mijn persoonlijke indruk is dat het personeel van de Nederlandse Marine juist die karakter-eigenschappen bezit, die het uitermate geschikt maken voor den dienst aan boord van onderzeeboten. Niemand van hen zal durven beweren, dat hij niet weet wat angst en zenuwen zijn; maar het angst is meesterlijk zooals die gevoels beheerscht en onderdrukt worden. En hoe verademend werken de moppen en goeie zetten! Ze bewijzen het groote gevoel voor humor, soms met recht galgen-humor.

Een autoriteit hield eens voor een vertrek naar zee een toespraak, en had het over de gedenkstenen met gebeitelde namen, die bij het nageslacht de namen der gevallen helden levendig zouden houden.

Kort daarna, op een patrouille, toen een serie dieptebommen boot en mensch had doen sidderen, riep er plotseling een door de boot: „Hoor je ze weer beitelten!“

Of de opmerking van den duikroerganger, die al zijn volle aandacht noodig heeft om de boot op diepte in bedwang te houden: „Wat benne ze weer scheutig met d'r zeepkissies, alsof er geen rantsoneering bestaat!“

Men vergelijkt den toestand wel eens met een schuilkerk tijdens een bombardement. Maar deze vergelijking gaat in zoverre mank, dat men gaat in zoverre mank, dat iedere bom op het slachtoffer gemunt is.

Voor al in de tropen is het geen pretje. De temperatuur van de boot is dan van dien aard, dat we zweten als otters. Zakdoeken en handdoeken zijn in een ommezien doorweekt, en het uitwringen wordt dan een regelmatige beweging. De kleeding is naventant: een enkel khaki broekje en soms een wijje, alles vies en doorweekt. Als dan 's avonds het luik opengaat, is het in den waren zin van het woord een opluchting. Dan ruikt men frissche lucht. De eerste sigarettensmaken dan zelfs niet meer, en dat wil wat zeggen.

In de tropen staat tegenover de warmte in de boot onder water, de heerlijke nachten boven water. Maar daarvan heeft alleen het dekpersoneel voordeel, dat als uitkijk dienst doet. De overigen zien de buitenlucht voor het laatst als ze de haven verlaten en niet eerder voordat ze weer terug zijn. Verder zien zij enkel de wanden van de boot.

In de koude gewesten is men meestal blij als men weer beneden is. Daar bekomt men van de bijtende kou en nattigheid van het leven op de brug, in de scheepstaal badkuip gebeten. Dan is het een verlossing als men zich van het oliegoed kan bevrijden, de natte pluunje kan uitdoen en op de dieselmachines drogen.

Het verbaast mij altijd dat we zoo weinig met ziekte te kampen hebben. Misschien komt het wel omdat er geen dokter of verpleger aan boord is, zoodat men aange-geven is op het oordeel en de handigheid van de Hoofd-Machinekamer. Twee maal hebben we een ernstig verwonde hand te behandelen gehad, en de amputatie van een stuk vinger gebeurde toen met een gewone schaar. Maar het was zoo goed gedaan, dat na binnenkomst veertien dagen later de echte dokter alles rustig liet zitten, waarna het geheel keurig terecht kwam. Voor de wijze, waarop de slachtoffers zich gedroegen heb ik altijd het meeste

Kapitein van Dulm en zijn bemanning, die samen verschillende vijandelijke schepen tot zinken hebben gebracht.

ontzag gehad. Een Hollander komt pas goed tot zijn recht in de bedondering. Er zijn echter ook meerdere rustige perioden geweest en dan bracht de bibliotheek haar geld op. U moet vooral niet denken, dat Janmaat met rommel trevreden is. Een welwillend Comité, ergens in den vroeemde, had eens een voorraad boeken aan boord laten bezorgen, die de goede zielen geschikt achtten voor wat zij voor den „gewonen man“ houden. Maar derderangs-ontspanningsliteratuur en detective-romannetjes willen er bij onze men-

schen niet in. De heele lading werd dan ook overboord gezet, zoodra we buitengaats waren. Boeken van stevig geestelijk gehalte, ook letterkundige, worden daarentegen met aandacht gelezen. De romans van Van Schendel b.v. zijn zeer geliefd.

Ook werd menig kunstig huis-vlijproduct afgeleverd, waarbij lege hulzen vaak het ruwe materiaal leverden. En dan wordt er natuurlijk heel wat afgepraat, van alledaagsche dingen tot de meest ingewikkelde beschouwingen

over theologische, economische en politieke problemen toe.

Het is jammer dat de personeels-aanvulling door de bezetting van ons Vaderland afgesneden is, anders had de Nederlandsche Onderzee-dienst uitgebreid kunnen worden. Want deze oorlog heeft bewezen, dat de Onderzee-dienst de Hollan-ders ligt. Moge de dag niet meer veraf zijn, dat deze uitbreiding verwezenlijkt kan worden en wij met verdubbelde kracht onzen vij-and in het Verre Oosten te lijf kunnen gaan.

(44)

(45)

VAN VERRE VRIENDEN

PRINSES Juliana is op 17 Juli uit Canada vertrokken naar Cape Cod in de Verenigde Staten, waar Zij een deel van de zomer met Haar kinderen zal doorbrengen. Op doorreis in Montreal maakte Zij kennis met 60 Nederlandse koopvaardijmannen.

Aan luitenant-vlieger H. Polderman te Melbourne is het Vliegerkruis verleend voor moed en plichtbetrachting in den luchtsrijd tegen Japan.

Een Nederlands gevechtsvlieger, die bij de R.A.F. is ingedeeld, had op 16 Juli reeds twaalf „vliegende bommen“ neergeschoten.

In Londen is bericht ontvangen, dat de volgende Nederlandse priesters en missionarissen in een interneringskamp in de Philippijnen zijn omgekomen: Arie van Amstel, Adrianus Aarts, Mattheus Neiman en Piet Koster.

Dr. W. Burggraaf, onze Vlootpredikant in Amerika, zal voor de gezamenlijke Amerikaanse zendsteden een reeks van dertien radioopzendingen houden over „De geestelijke weerstand van de Nederlanders.“

Uit Washington wordt gemeld, dat een Nederlandse zeevaarder, Jan Hoogwerf genaamd, die viermaal getorpedeerd is, de Amerikaanse koopvaardij-gesp niet vier sterren heeft ontvangen.

Querido's Uitgevers Mij. te New York kondigt tegen den aanstaanden herfst de verschijning aan van een groot boekwerk „Nieuw Nederland“ samengesteld door Mr. Dr. A. A. van Rhijn, waarin vijftien vooraanstaande Nederlanders te Londen hun inzichten omtrent den wederopbouw van Nederland weergeven.

Het Nederlandsche Spijter-escadrille, dat met zijn verkenningsvluchten den

strijd in Normandië steunt, staat onder bevel van den Zuid-Afrikaanschen majoor K. Kuhlman, D.F.C.

Het eerste contingent volledig geoffende West-Indische troepen is in Australië aangekomen om deel te nemen aan de bevrijding van Nederlandsch Indië. Het bestaat uit vrijwilligers van Nederlandschen, Creoolschen, Javaanschen en Britsch-Indischen bloede, onder commando van luitenant-kolonel Meyers.

Walter A. Footé, de populaire Amerikaanse consul-generaal te Batavia, is benoemd tot consul-generaal op Curaçao.

Onder de missionarissen die door de Amerikanen in Hollandia bevrijd zijn, bevonden zich drie Nederlanders: Pater J. Donkers en de zusters Anna van Rosmalen en Bertha van Kempen, alle drie van de R.K. missie in Karira.

Dr. Loudon heeft in Washington een tentoonstelling geopend, die Nederlands aandeel demonstreert in de ontwikkeling der moderne architectuur. Hij bracht daarbij hulde aan Koen Limping en Dr. T. F. van Royen, die beiden door de Duitschers zijn vermoord.

Onze soldaten in Suriname hebben door middel van een vrijwillige belasting op bier en sigaretten in de cantines een bedrag van fl. 50.000 bijeen gebracht voor voedselpakketten voor onze krijgsgevangenen.

Pater P. J. Oudendijk, een Nederlands priester in Brisbane (Australië) heeft een boek gepubliceerd onder den titel „Paus Pius XII en de oorlog der nazi's tegen de Katholieke Kerk“.

In Sydney is op 21 Juli overleden Raden Loekman Djadjadinarat, Directeur van Onderwijs van Nederlandsch Indië, die zijn laatste en beste krachten gegeven heeft aan de voorbereiding van onzen terugkeer naar den Oer. Hij heeft zeer veel gedaan voor den groei van het Indisch onderwijs en zijn laatste boek daarover, getiteld „Van Analfabetisme tot Universiteit“ is kort geleden in New York gepubliceerd.

De Koningin heeft gesmaakt MacArthur benoemd tot Ridder Grootkruis met de Zwaarden in de orde van Oranje Nassau. H.M. heeft hem persoonlijk ontmoet toen hij als leider optrad van de Amerikaanse delegatie naar de Olympische Spelen in Nederland.

Op 17 Juli is in Pretoria overleden Frans Oerder, de nestor der Zuid-Afri-

kaansche schilders. Een van zijn eerste werken was een portret van President Kruger. Hij was in 1867 in Rotterdam geboren en een levenslange vriendschap bond hem aan Anton van Wouw, den beroemden Nederlandsche beeldhouwer in Pretoria. Zijn laatste groote werk was een voornaam portret van General Smuts ten voeten uit.

Eind Augustus wordt over de lengte en breedte van Zuid-Afrika een Nederlandsche week gehouden teneinde £30.000 te zamelen voor eerste hulp na de bevrijding van Nederland. De Kamer van Mijnevoren is voorgegaan met een gift van £10.000 door bemiddeling van de echigeneote van Minister Van der Bijl. De Z. A. Vrouwelijke Hulplidienst is, samen met Mevrouw van Lennep, met de leiding belast en Prinses Juliana zal de openingrede per radio uitspreken.

Op 17 Juli heeft de K.P.M. te Hollandia haar eerste agentschap in bevrijd Nederlandsch Indië geopend.

Op 30 Juni werd uit Melbourne gemeld dat luitenant kolonel J. G. te Roller, Commandant van ons Mitchell bompereskader, bij een aanval op Japanische schepen geseueveld is. Hij was een broer van den K.L.M. piloot Te Roller, die thans in West-Indië vliegt. Tot zijn opvolger is benoemd luitenant kolonel D. L. Asjes, welbekend om zijn deelneming aan de Melbourne race in 1934 en houder van het record tusschen Amsterdam en Batavia sinds 1933.

Voor de eerste maal heeft het Ned. Departement van Onderwijs in Londen lagere- en middelbare examens in de Engelse taal afgenomen. Voor L. O. slaagden drie kandidaten, voor M.O., A vier. De commissie bestond uit den heer H. Koolhoven en Mevr. H. Bansk-van Gils, onder voorzitterschap van Prof. M. Bokhorst.

Dr. F. S. Franck, een Nederlandsch tandarts uit Pittsburgh in Amerika, is naar Australië vertrokken om een tandheelkundigen dienst voor onze troepen te organiseren en later te helpen bij den wederopbouw van den dienst der volksgeneezheid in Indië.

In New York is een kaartstelsel van meer dan 30.000 namen van Nederlandsche krijgsvangenen in Japanische handen samengesteld door 35 Nederlandsche dansen New York onder toezicht van den heer en Mevrouw De Voogd en Mevrouw Hoefler. Het publick kan de kaarten consulteren ten kantore van Het Nederlandsche Rode Kruis aldaar.

Wijzigingen in het kabinet der Nederlandsche Regeering

DE Regeering heeft, na rijpe overweging, noodig geoordeeld eenige ingrijpende wijzigingen in arbeidverdeling en werkwijze van het kabinet aan te brengen, met het oog op de huidige en komende gebeurtenissen. Daaronder zijn inszins thans het volgende worden medegedeeld.

Allereerst heeft daarbij het beheer van de Nederlandsche Koopvaardijvloot haar bijzondere aandacht gevestigd. De Nederlandsche vloot moet niet alleen haar zware oorlogstaak blijven voortzetten, tevens Nederland en Nederlandsch Indië bevrijd zullen zijn, maar moet tevens haar grootst mogelijke bijdrage kunnen leveren tot het economisch herstel van het Koninkrijk. Daarom is besloten een afzonderlijk departement van Scheepvaart en Visserij in te stellen onder leiding van een vakman. De zorg voor de scheepvaart, voorzover voordien ressorteerede onder het Departement van Handel, Nijverheid en Scheepvaart, is in verband hiermede toevertrouwd aan den heer J. M. de Booy, oud-Zeeofficier en directeur der Batavia'sche Petroleum Maatschappij, die reeds sinds 1940 als Vice-voorzitter der Nederlandsche Scheepvaart- en Handelscommissie op actieve wijze bij de exploitatie van de Nederlandsche Koopvaardijvloot was betrokken.

Bij zijn intrede in het Kabinet heeft de heer de Booy onslag genomen als directeur der Batavia'sche Petroleum Maatschappij, als lid van den Buitengewonen Raad van Advies, waaraan hij eveneens sinds de oprichting van dien Raad deel heeft uitgemaakt, en als lid van de Nederlandsche Scheepvaart- en Handelscommissie. De heer de Booy zal zich aldus geheel aan zijn nieuwe functie, de leiding van het Departement van Scheepvaart en Visserij, kunnen wijden.

Aan den heer Kerstens werd de leiding van het Departement van Handel, Nijverheid en Landbouw aangeboden. Laatstgenoemde heeft zich echter met de herindelinge en de mutaties op dit tijdstip en onder deze omstandigheden niet kunnen verenigen en heeft aan Hare Majesteit de Koningin zijn ontslag aangeboden, hetwelk hem eervol verzoekt is, onder toezicht van den heer Kerstens. Laatstgenoemde heeft zich intusschen aan Hare Majesteit en aan het Koninkrijk ook onder zeer moeilijke omstandigheden de zwaarste taak van de Nederlandsche Departement van Handel, Nijverheid en Landbouw, tevens om de onder de huidige omstandigheden noodzakelijke eenheid in het financieel-economisch beleid te bevorderen, worden waargenomen door den huidige Minister van Financiën, Mr. J. van Goyenkamp.

Voorts is ook in de bezetting van de

Departementen van Binnenlandsche Zaken en van Algemeene Zaken wijziging aangebracht. Bij de nadere invasie van Europa moet ernstig rekening gehouden worden met de mogelijkheid, dat de Minister van Binnenlandsche Zaken als een der eersten naar Nederland moet terugkeren onder omstandigheden, die een sterken psychischen toestand verwezen.

De vraag rees of de Heer van Booyen sterk genoeg is om deze taak zoo noodig te vervullen. Aangezien hij een zoo spoedig mogelijke aanwezigheid van den Minister van Binnenlandsche Zaken in Nederland een dringende eisch acht, oordeelde hij het juist zijn portefeuille ter beschikking te stellen van Hare Majesteit de Koningin, die, deze zwaar waardeerdende en daarmede insiepende, zijn ontslagaanvraag als Minister van Binnenlandsche Zaken heeft aangevaard, onder dankzegging voor de vele en gewichtige diensten aan den lande in moeilijke omstandigheden bewezen. Tegelijkertijd is de heer van Booyen aangezocht, en deze heeft zich daartoe bereid verklaard, als Minister van Algemeene Zaken in het Kabinet te blijven, zoodat dit bij voortdurend profijt kan blijven trekken van zijn ervaring en deskundigheid. Voorts zijn eenige zaken, die tot nu toe onder Binnenlandsche Zaken ressorteerden, naar Algemeene Zaken overgebracht.

Tot Minister van Binnenlandsche Zaken is benoemd Mr. J. A. W. Burger, die reeds Augustus van het vorig jaar maakt van het Kabinet. Minister Burger is voorts belast met zaken als Persuivering, een en ander in aansluiting op ter voortzetting van de taak, die hem was toevertrouwd met betrekking tot den Nederlandsche Oorlogverbond.

Ook de Minister van Justitie had u. m. middels ontslag gevraagd. De directe leiding van de ontslagaanvraag van den heer van Angeren lag in een voorbereidende maatregel; n. l. verschil van inzicht over de hantoiring der politie op het oogenblik der bevrijding. De leden van het Kabinet en met name de Minister President, hebben alles gedaan om onzen Minister van Justitie te overtuigen, dat de verschillen met hem in wezen te gering waren om daarom heen te willen gaan, maar waar de Minister van Justitie persoonlijk de overtuiging had dat toch indedaad zijn verantwoordelijkheid als Minister van Justitie niet geheel het recht niet worden ontzegd, de consequenties te trekken.

Er lag intusschen een ander obstakel op onzen weg om deze gevolgtrekkings terstond ook practisch te aanvaarden.

De heer van Angeren verklaarde zich bereid om als Secretaris-Generaal den arbeid, dien hij als Minister verzette, voort te zetten en dus voor zijn taak zovoel mogelijk behouden te blijven, mist hij slechts als verantwoordelijk Minister vorangen werd. Maar het beperkte reservoer van Nederlanders in den vreemde uit wie men een bekwaam Minister van Justitie kan kiezen, maakte aanvankelijk die vervanging onmogelijk. Daarom bleef voorloopig de heer van Angeren aan als voor de taak der Regeering mede verantwoordelijk Minister. Toen echter later vervanging wel mogelijk werd, moest in een hernieuwde ontslagaanvraag worden berust en werd de vervanging in volkomen harmonie aan Hare Majesteit de Koningin voorgedragen. Zoo trad op Mr. G. J. van Heuven Goedhart, die sedert zijn aankomst kort geleden uit bezet Nederland, als Raad-Adviseur van het Departement voor Algemeene Oorlogverbonden is geweest, en die weet, dat zijn voorganger hem alle medewerking zal verleenen. Zoo krijgen wij een nieuwen Minister van Justitie, die bijna vier jaar lang de bezetting van ons vaderland heeft meegemaakt. Zijn hand met het verdrukte volk, zijn helder inzicht in wat goede voorbereiding vereischt, zijn diepe overtuiging, dat deze oorlog ook een sociale crisis beteekent, zijn alle redenen om zijn intrede in het Kabinet met vreugde te begroeten.

De positie van het Koopvaardijpersoneel bij invasie

Een bewapend koopvaardijpersoneel wordt nimmer als oorlogsschip beschouwd. Het gespecialiseerd personeel van handelschepen tegen buikbreuk van vernietiging 4 door eeuwen heen als rechtmatig erkend.

De deelnemen aan een overzeese militaire operatie (bijv. invasie) door een koopvaardijpersoneel verandert niets aan den status van schip en bemanning, evenmin als het varen in convooi-verband invloed heeft op den status van schip en bemanning.

De status van het koopvaardijpersoneel is door het varen in een invasie-convooi niet veranderd. Er is daarom geen enkele aanleiding te veronderstellen dat de vijand de bemanning van een zoodanig schip, mocht zij al in zijn handen vallen, anders zou behandelen, dan de overige koopvaardijmannen.

Sedert het uitbreken van den oorlog nemen alle koopvaardijpersoneel van de overloogverende mogendheden dagelijks deel aan „krijgsverrichtingen“ (in-

vasie-transporten, approvierende van Malta, Rusland enz.)

Nederlandsch-Indische Regeering te Brisbane

Minister Van Mook heeft de namen bekend gemaakt van hen, die deel zullen uitmaken van de Nederlandsch-Indische Regeering, die binnenkort zal worden gevormd. Voor de hierna te noemen departementen gaf hij de volgende namen aan: Economische Zaken: Dr. J. van Hoogstraten; Onderwijs: Raden Loekman Djadjadinarat (inmiddels overleden); Oorlog: Luitenant-Generaal L. H. van Oyen; Tijdelijk Hoofd van Binnenlandsche Zaken: Edeleer C.O. van der Plas; Tijdelijk Hoofd van Financiën: Dr. R. Smits. Het Hoofd van het Departement Publieke werken en Transport is nog niet aangewezen.

De benoemingen van de Heeren van der Plas en Smits zijn tijdelijk daar de hoeden van deze departementen zich op het oogenblik in door Japan bezet gebied bevinden. De zetel der Regeering zal voorloopig gevestigd zijn te Brisbane in Australië, practisch gesproken het dichtst bij onzen Archipel gelegen.

Erkenning van de Voorloopige Fransche Regeering

Op 29 Juli is officieel bekend gemaakt, dat de Nederlandsche Regeering het Fransche Convooi voor de Nationale Bevrijding erkend heeft als de Voorloopige Regeering van de Fransche Republiek.

Gezant bij het Vaticaan

De Nederlandsche Regeering en de Heilige Stoel zijn overeengekomen, dat de Nederlandsche Regeering bij het Vaticaan verteenwoordigd zal zijn door een Buitengewoon Gezant en Gevolmacht-

tigd Minister. Deze overeenkomst dateert van Augustus 1943, doch kon toen niet tot uitvoering worden gebracht ten gevolge van onvoorzien ontwikkelingen in den oorlogstoestand in Italië. Nu deze beleidsen vervallen zijn, zal aan de overeenkomst onverwijld uitvoering worden gegeven.

Monetaire Conferentie in Bretton Woods

De Nederlandsche afvaardiging ter Internationale Monetaire Conferentie in Bretton Woods (New Englands) gedurende Juli j.l. bestond uit de heeren: Mr. J. W. Beyen, voorzitter; Mr. D. J. Riens, Dr. H. Riens en Dr. A. H. Phillips.

Luchtvaart na den oorlog

Op 17 Juli zijn in Washington voorloopige besprekingen geopend tusschen de Vereingde Staten en Nederland in verband met de hervatting van het burgerlijk luchtverkeer na den oorlog. Als Nederlandsche delegatie treden op de heeren: Mr. M. P. L. Steenberghe, voorzitter, Mr. B. Kleyn Molekamp, T. C. Aronstein, en Dr. F. H. Copes van Hasselt, regeringsadviseur voor civiele luchtvaart.

Luchtvaart na den oorlog

De Vereingde Staten zijn verteenwoordigd door de heeren: J. C. Crew,

voorzitter, Adolf Berle (onder-secretaris van Buitenzlandsche Zaken), Stokley Morgan, Harold G. W. D. M. Burden en H. Cumming.

Luchtvaart

Bij een gemeenschappelijke Beschikking d.d. 27 Juli 1944 van de Ministers van Waterstaat, van Marine en van Oorlog is het Lucht-Transport-Dienst.

De uitvoering van de taak van den Lucht-Transport-Dienst wordt opgedragen aan de K.L.M. Daarvoor wordt ter beschikking van de maatschappij gesteld het materieel en het personeel, dat de genoemde drie Ministers voor den Lucht-Transport-Dienst zullen bestemmen.

Het toezicht op de volledige uitvoering van de luchtvaart en in verband daarmee op de beschikking van het personeel en op de luchtwaardigheid van de luchtvaartuigen, tot den Dienst behoorende, wordt uitgeoefend door het Departement van Waterstaat.

Het toezicht op den Dienst wordt opgedragen aan een Commissie voor het Lucht-Transport.

De Commissie bestaat uit: een lid, aangewezen door den Minister van Waterstaat, een lid, aangewezen door den Minister van Marine, een lid, aangewezen door den Minister van Oorlog, en een adviserend lid, vertegenwoordigd van de K.L.M., aangewezen door den Minister van Waterstaat.

De punten moeten streepjes worden

Wij hebben tot onze spijt weer gehoord, dat de "Wervelwind" lang niet voldoende wordt doorgegeven. In navolging van het ondergrondse "Vrij Nederland" plaatsen wij daarom een controle-middel op het aantal keren, dat dit exemplaar gelezen wordt.

Wij verzoeken een ieder, die dit nummer leest van een punt een streepje te maken. En dan: minstens doorgeven tot alle punten streepjes zijn.

.....